ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку та аналіз фінансових результатів діяльності підприємства»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 071 Облік і оподаткування
групи 1
Норка А. М.
Керівник: Прийдак Т. Б.
Рецензент: Сіренко І. О.

Полтава 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Наталія КАНЦЕДАЛ
14 листопада 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
Норки Альони Миколаївни

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Методика обліку та аналіз фінансових результатів діяльності підприємства»

керівник роботи: кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Прийдак Тетяна Борисівна

Затверджено засіданням кафедри протокол № 5 від 07 жовтня 2024 р.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 11 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи:
фінансова звітність за 2022 – 2024 рр.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
Розділ 1. Теоретико–методичні основи обліку фінансових результатів
Розділ 2. Облік фінансових результатів діяльності підприємства
Розділ 3. Аналіз фінансових результатів підприємства

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об’єктом дослідження.

6. Дата видачі завдання: 14 листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи.	03.10.2024 р. – 29.10.2024 р.	
2	Затвердження завдання на кваліфікаційну роботу, узгодження плану	30.10.2024 р. – 14.11.2024 р.	
3	Опрацювання літературних джерел	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
5	Виконання теоретичного розділу роботи	15.11.2024 р. – 03.02.2025 р.	
6	Виконання аналітичних розділів роботи	04.02.2025 р. – 10.11.2025 р.	
7	Оформлення тексту роботи	11.11.2025 р. – 17.11.2025 р.	
8	Попередній захист роботи на кафедрі	18.11.2025 р. – 20.11.2025 р.	
9	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	21.11.2025 р. – 27.11.2025 р.	
10	Нормо-контроль	28.11.2025 р. – 04.12.2025 р.	
11	Захист кваліфікаційної роботи	16.12.2025 р. - 18.12.2025 р.	

Здобувач вищої освіти Альона НОРКА

Керівник роботи Тетяна ПРИЙДАК

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП……. 5

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 11

1.1. Економічний зміст фінансових результатів діяльності підприємства 11

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення 19

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 24

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства 24

2.2. Облік фінансових результатів діяльності підприємства та відображення інформації у звітності 28

2.3. Податкові аспекти обліку фінансових результатів діяльності підприємства 36

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА 42

3.1. Фінансово-економічний стан підприємства……..……... 42

3.2. Аналіз структури та динаміки доходів і витрат підприємства……..…… 56

3.3. Аналіз формування фінансових результатів та рентабельності підприємства……. 66

ВИСНОВКИ…… 78

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….. 82

ДОДАТКИ…….. 93

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах динамічних трансформацій економічного середовища, посилення конкуренції, цифровізації бізнес-процесів та інтеграції національної економіки у глобальні ринки особливого значення набуває формування достовірної, релевантної та своєчасної інформації щодо фінансових результатів діяльності підприємства. Фінансовий результат виступає ключовим індикатором ефективності функціонування суб'єкта господарювання, базою для стратегічного планування, управління витратами, оцінки інвестиційної привабливості та визначення конкурентоспроможності підприємства. Від якості методики обліку фінансових результатів залежить обґрунтованість управлінських рішень, прозорість господарських операцій та рівень довіри власників, інвесторів і контролюючих органів.

В умовах впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, розширення інструментарію управлінського обліку, активного використання інформаційних систем постає потреба у вдосконаленні методичних підходів до обліку та аналізу фінансових результатів. Особливої актуальності це набуває для українських підприємств, що працюють у середовищі високої динамічності, воєнних ризиків та обмеженого доступу до капіталу. В таких умовах саме якісний аналіз фінансових результатів дозволяє ідентифікувати ключові фактори рентабельності, виявляти внутрішні резерви підвищення ефективності та формувати обґрунтовану стратегію розвитку.

Достовірність показників формування фінансового результату є ключовою засадою організації бухгалтерського обліку, дотримання якої забезпечується чинним законодавством України, зокрема Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО) та Міжнародними стандартами фінансової звітності (далі – МСФЗ). Разом із тим аналіз нормативно-правових джерел засвідчує наявність певних

концептуальних розбіжностей у підходах до трактування змісту фінансових результатів, їх формування та відображення у фінансовій звітності. Зокрема, спостерігається різночитання категорії «дохід» – як збільшення активів незалежно від джерел їх надходження або як зменшення зобов'язань, що зумовлює зростання власного капіталу підприємства. Це актуалізує необхідність подальшого наукового обґрунтування методичних підходів до формування показників фінансових результатів у системі рахунків бухгалтерського обліку для забезпечення потреб управління, контролю та інформування зовнішніх користувачів.

Сутнісні характеристики та зміст категорії «фінансові результати» розкриті у працях багатьох вітчизняних науковців, серед яких вагомий внесок зробили Бородкін О. С., Бутинець Ф. Ф., Гуцайлюк З. В., Герасимович А. М., Кірейцев Г. Г., Коцупатрий М. М., Кужельний М. В., Малюга Н. М., Огійчук М. Ф., Правдюк Н. Л., Саблук П. Т., Савчук В. К., Сопко В. В., Сук Л. К., Ткаченко Н. М., Чумаченко М. Г. та інші.

Питання теоретико-методичних засад оцінювання фінансових результатів висвітлені у роботах Крамаренка Г. О., Мниха Є. В., Поповича П. Я., Біліка М. Д., Цал-Цалка Ю. С. та інших учених. Як аналітична категорія фінансові результати були предметом дисертаційних досліджень Головко І. В., Гордієнко Н. І., Кучеркової С. О., Скрипник С. В., Динько І. М., Фецович Т. Р. та інших науковців. Попри значну кількість наукових напрацювань, низка проблемних аспектів облікового відображення фінансових результатів залишається невирішеною. Подальшого обґрунтування потребують методичні принципи визначення таких ключових категорій, як прибуток і збиток, удосконалення класифікаційних ознак фінансових результатів та їх структурних елементів із метою забезпечення користувачів своєчасною, повною та достовірною інформацією. Це підкреслює важливість поглиблених досліджень і розробки сучасних підходів до організації обліку та аналізу фінансових результатів у контексті переходу

до інтегрованих систем управління та підвищення прозорості фінансової звітності.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення методики обліку та аналізу фінансових результатів відповідно до вимог національних і міжнародних стандартів фінансової звітності в умовах сучасного економічного середовища. Досягнення поставленої мети передбачає виконання комплексу взаємопов'язаних завдань, спрямованих на уточнення концептуальних положень і практичних аспектів формування та оцінювання фінансових результатів.

У межах дослідження визначено такі основні завдання:

- дослідити категорію «фінансові результати» як об'єкт бухгалтерського обліку та аналітичної оцінки, з'ясувати особливості їх формування та інформаційного відображення в сучасній практиці;

- розкрити сутність прибутку як економічної категорії, простежити еволюцію її трактування та виявити роль прибутку у функціонуванні підприємств в умовах ринкової економіки;

- охарактеризувати нормативно-правові та інформаційні засади обліку фінансових результатів у контексті вимог НП(С)БО та МСФЗ;

- проаналізувати організаційні особливості обліку фінансових результатів, включаючи документальне оформлення, ведення синтетичного й аналітичного обліку;

- здійснити фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства з метою оцінювання його ефективності, ліквідності та рентабельності;

- дослідити динаміку, структуру та фактори формування фінансових результатів;

- обґрунтувати напрями підвищення прибутковості підприємства та удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами.

Об’єкт і предмет дослідження. Об’єктом дослідження є облікові процедури формування та відображення фінансових результатів у діяльності підприємств. Предметом дослідження виступають теоретичні, методичні та прикладні засади бухгалтерського обліку й аналізу фінансових результатів досліджуваного Підприємства, а також інформаційне забезпечення, що використовується для оцінювання ефективності його господарської діяльності.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано індуктивний метод для спостереження та узагальнення обліково-аналітичної інформації щодо формування фінансових результатів і підготовки показників фінансової звітності, а також дедуктивний метод для теоретичного осмислення проблематики та формування концептуальних підходів. Комплексно-системний підхід використано для аналізу нормативно-правового забезпечення, статистичні та фінансово-економічні методи – для оцінювання фінансового стану підприємства, визначення тенденцій його розвитку та факторів впливу. Методи аналогії та експерименту дали можливість уточнити положення облікової політики та особливості автоматизації облікових процесів. Поточне групування й узагальнення інформації застосовувалося при дослідженні організації синтетичного та аналітичного обліку, а графічний і табличний методи забезпечили наочність результатів. Формування пропозицій щодо удосконалення облікового відображення фінансових результатів здійснювалося із використанням причинно-наслідкового аналізу та абстрагування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає:

- в обґрунтуванні впровадження системи екологічного менеджменту та енергоефективних технологій як інструментів підвищення фінансових результатів підприємства у сферах торгівлі паливом, логістики та агровиробництва. Запропоновано інтегровану модель екологічної відповідальності, що включає моніторинг викидів, ресурсну оптимізацію та мінімізацію операційних ризиків у процесах транспортування, зберігання та

реалізації нафтопродуктів;

- у формуванні узгодженого підходу до оцінювання ефективності внутрішнього контролю як інтегрованого елемента бухгалтерського обліку та корпоративного управління, що охоплює процедурні, організаційні та аналітичні складові. У роботі систематизовано критерії дієвості внутрішнього контролю, визначено ключові проблеми його функціонування та окреслено напрями їх усунення з урахуванням викликів цифровізації й зростання регуляторних вимог. Запропонований підхід поглиблює теоретичне розуміння взаємозв'язку між внутрішнім контролем і якістю облікової інформації та вдосконалює методичні основи формування контрольних процедур для підвищення достовірності звітності й зниження ризиків управлінських рішень;

- у систематизації операційної діяльності як багатовимірного об'єкта фінансового обліку та обґрунтуванні її значення для формування достовірної фінансової звітності й аналітичного забезпечення управління. Уточнено змістові характеристики доходів, витрат, собівартості та операційного прибутку і конкретизовано їх вплив на інформаційну базу управлінських рішень. Запропонований підхід поглиблює теоретичне розуміння взаємозв'язку між обліковими процедурами, фінансовими результатами та аналітичними інструментами оцінювання ефективності операційної діяльності підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості застосування запропонованих екологічних рішень у системі внутрішнього менеджменту підприємства з метою зниження витрат на паливо та енергію, посилення контролю за втратами та шкідливими викидами, оптимізації логістичних процесів та підвищення рентабельності діяльності. Реалізація цих заходів забезпечує формування більш стійкої бізнес-моделі та зміцнює конкурентні позиції підприємства на ринку.

Апробація результатів дослідження здійснена через участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми та

перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» (25.03.2025 р., ПДАУ, м. Полтава) та науково-практичній конференції студентів за результатами проходження виробничих практик (м. Полтава, ПДАУ, жовтень 2025 р.).

Публікації. Опубліковано тези за результатами дослідження у матеріалах конференцій, загальним обсягом 0,7 др. арк, авторський внесок – 0,7 др. арк.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст фінансових результатів діяльності підприємства

Фінансовий результат є інтегральним економічним показником, що концентрує у собі підсумок діяльності підприємства за певний звітний період та відображає ступінь ефективності управління ресурсами, капіталом і господарськими процесами [41].

У сучасних умовах підвищеної конкуренції та динамічних змін ринкового середовища значення фінансового результату виходить за межі простого арифметичного співвідношення доходів і витрат; він перетворюється на індикатор якості прийнятих управлінських рішень, спроможності підприємства адаптуватися до зовнішніх викликів і забезпечувати стабільне зростання. Відтак, фінансовий результат - це підсумковий показник діяльності підприємства, який визначається шляхом зіставлення доходів і витрат звітного періоду та відображає приріст або зменшення власного капіталу внаслідок господарської діяльності, проявляючись у формі прибутку або збитку.

Для комплексного розуміння економічної природи фінансових результатів доцільно узагальнити наявні теоретичні підходи, сформовані у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі [13].

Багатогранність трактувань цього поняття зумовлена різними науковими школами, методологічними позиціями та особливостями дослідження доходів, витрат і капіталу (додаток А).

Узагальнення поглядів науковців дозволяє виокремити ключові концептуальні підходи, що сформували сучасне розуміння фінансового результату як інтегрованого показника ефективності діяльності

підприємства (рис. 1.1).

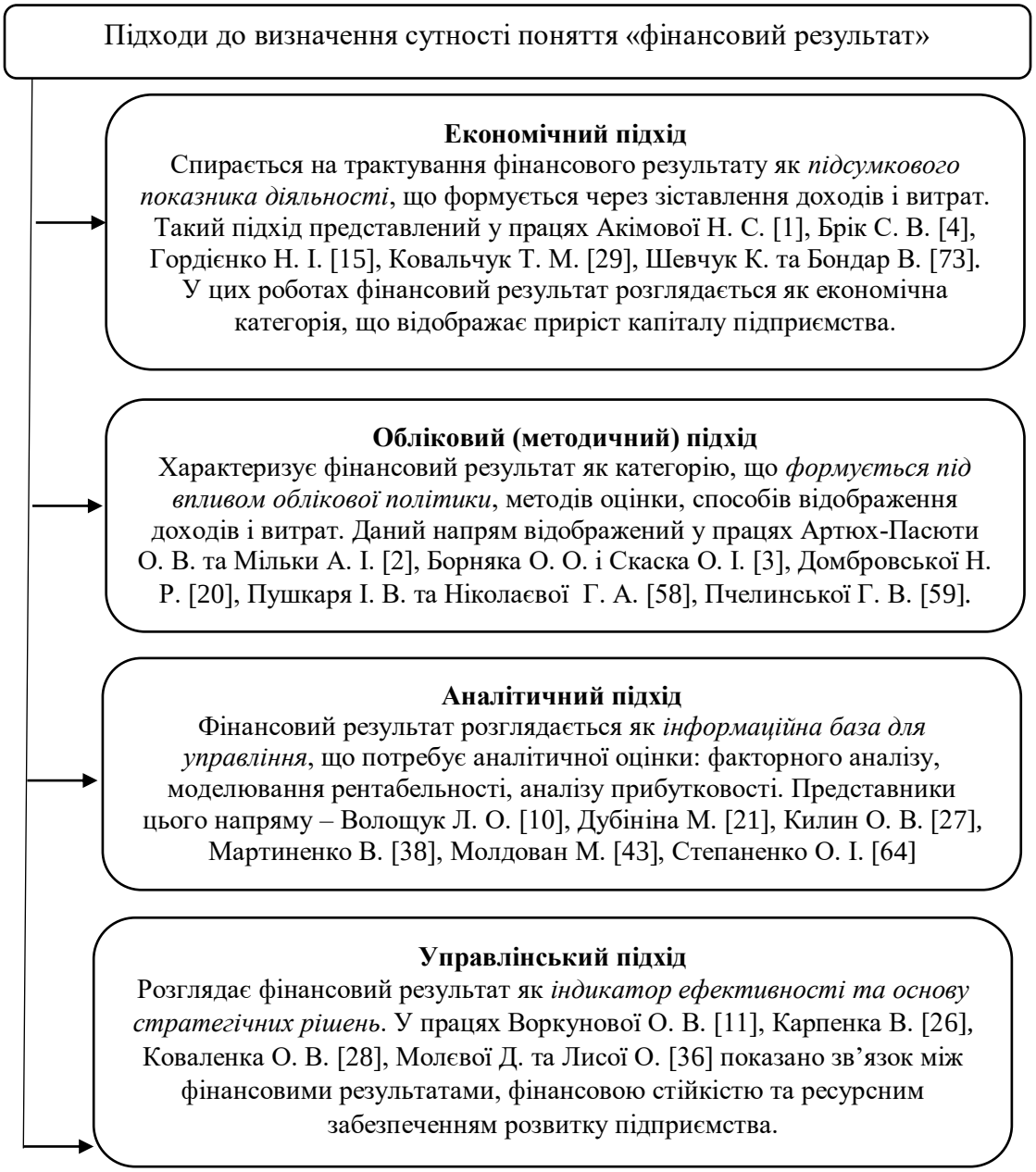

Рис. 1.1. Підходи до визначення сутності поняття «фінансовий результат»

Економічне поняття фінансового результату охоплює сукупність факторів, що визначають масштаби діяльності, рівень рентабельності, структуру витрат, ефективність реалізації продукції та здатність підприємства генерувати додану вартість [16]. Вивчення фінансового результату дозволяє оцінити фінансову стійкість суб'єкта господарювання, виявити внутрішні резерви підвищення ефективності та сформувати

стратегічні орієнтири розвитку. Саме тому аналітичне осмислення фінансового результату, його джерел формування та чинників впливу є ключовим елементом сучасної системи фінансового менеджменту. Особливу актуальність дослідження фінансового результату зумовлює його роль як ключового елемента інформаційного забезпечення стратегічного і тактичного управління. Саме він є основою для формування бюджету підприємства, оцінювання ризиків, визначення інвестиційної привабливості та розроблення сценаріїв розвитку. В умовах цифровізації економіки фінансовий результат дедалі частіше аналізується з використанням інтегрованих даних, що дозволяє не лише фіксувати фактичний стан, а й моделювати майбутні тенденції з урахуванням ринкових, технологічних і регуляторних змін [54]. Такий підхід забезпечує більш глибоке розуміння внутрішніх процесів підприємства та створює передумови для підвищення його конкурентоспроможності на стратегічному рівні (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Економічне поняття фінансового результату та його складові

Елемент економічного поняття	Зміст	Приклади прояву у фінансовій звітності
Сутність фінансового результату	Кінцевий підсумок діяльності підприємства, що характеризує перевищення доходів над витратами (прибуток) або витрат над доходами (збиток)	Звіт про фінансові результати (рядки «прибуток», «збиток»)
Економічний зміст	Відображає ефективність використання ресурсів, результативність операційної, інвестиційної та фінансової діяльності	Показники рентабельності, маржинальний прибуток, EBITDA
Джерела формування	Доходи та витрати, згруповані за видами діяльності відповідно до НП(С)БО / МСФЗ	Операційні доходи, фінансові витрати, результат від інвестицій
Фактори впливу	Обсяг виробництва, структура витрат, податкова політика, амортизаційні методи, інвестиційні рішення	Зміна собівартості, амортизаційних відрахувань, кредитних ставок
Результат (форми прояву)	Прибуток або збиток як фінальний показник, що впливає на зміну власного капіталу	Збільшення/зменшення нерозподіленого прибутку у балансі
Значення для управління	База для оцінки ефективності, інвестиційних рішень, стратегічного планування	Прийняття рішень щодо розподілу прибутку, оптимізації витрат

Фінансовий результат виступає комплексною характеристикою діяльності підприємства, що узагальнює вплив усіх видів господарських процесів та відображає рівень їх економічної ефективності. Його аналітичне трактування забезпечує можливість глибшої оцінки ресурсного потенціалу, результативності управління та перспектив подальшого розвитку [29]. Особливої ваги класифікаційний підхід набуває при вивченні фінансових результатів підприємства (прибутку або збитку), оскільки ці показники є інтегральним відображенням усієї його господарської діяльності. Фінансовий результат - це не просто абсолютне число, а складний, багатофакторний показник, що потребує декомпозиції для глибокого розуміння його природи та джерел формування (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація фінансових результатів підприємства

Класифікаційна ознака	Види фінансових результатів	Характеристика
За значенням підсумкового результату	1. Прибуток	Позитивний фінансовий результат (доходи перевищують витрати).
	2. Збиток	Негативний фінансовий результат (витрати перевищують доходи).
За процесом формування (поетапно)	1. Валовий прибуток (збиток)	Різниця між чистим доходом від реалізації та собівартістю реалізації.
	2. Прибуток від операційної діяльності	Валовий прибуток плюс/мінус інші операційні доходи/витрати.
	3. Прибуток до оподаткування	Результат від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.
	4. Чистий прибуток (збиток)	Кінцевий результат після вирахування податку на прибуток.
За характером використання (для прибутку)	1. Накопичувана частина	Спрямовується на розвиток підприємства, резерви, капітальні інвестиції (нерозподілений прибуток).
	2. Споживана частина	Виплачується власникам (дивіденди).

Таким чином, якісно розроблена та застосована класифікація фінансових результатів перетворює агреговані дані Звіту про фінансові результати на потужний аналітичний інструмент. Вона забезпечує прозорість фінансової

інформації, дозволяє глибоко зрозуміти взаємозв'язок факторів впливу та є невід'ємною основою для прийняття стратегічних рішень, спрямованих на максимізацію вартості підприємства. Оскільки фінансовий результат є інтегрованим показником, він чутливо реагує на зміни ринкового середовища, державної політики, ресурсного забезпечення, ефективності виробництва та управлінських рішень. Узагальнення теоретичних підходів дозволяє виділити дві ключові групи факторів - макроекономічні та мікроекономічні, що подано у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Вплив макро-та мікроекономічних факторів на фінансові результати

Ознака	Види факторів	Характеристика впливу	Приклади впливу на фінансові результати
Макроекономічні (зовнішні)	- природні умови; - державне регулювання цін, тарифів, відсоткових та податкових ставок; - ринкова кон'юнктура.	Формують зовнішнє середовище функціонування підприємства; не контролюються суб'єктом господарювання, але визначають рівень витрат, собівартості, цін, попиту та доступності ресурсів.	- підвищення тарифів → зростання собівартості → зменшення чистого прибутку; - зміна податкових ставок → зміна податкового навантаження; - спад попиту через кризу → зниження доходів від реалізації.
Мікроекономічні (внутрішні)	- обсяги виробництва; - собівартість продукції; - ефективність використання ресурсів; - якість продукції; - організація праці та управління; - ефективність фінансових ресурсів.	Залежать від управлінських рішень підприємства, визначають продуктивність, конкурентоспроможність, рівень собівартості, якість продукції та рентабельність діяльності.	- збільшення обсягу виробництва → зниження постійних витрат на одиницю → зростання прибутку; - зниження собівартості через оптимізацію процесів → підвищення рентабельності; - підвищення якості → зростання попиту та доходів; - ефективне управління фінансами → зменшення витрат на обслуговування боргу.

Така класифікація забезпечує системність оцінювання впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на результативність діяльності підприємства та створює основу для обґрунтованого аналізу фінансових результатів. Для достовірного формування фінансового результату

підприємство повинно чітко ідентифікувати види діяльності, у межах яких виникають доходи та витрати. НП(С)БО 1 визначає операційну, інвестиційну та фінансову діяльність як базові напрями господарської активності, що відрізняються економічним змістом і характером впливу на показники звітності [44]. Порівняння НП(С)БО та МСФЗ засвідчує, що міжнародні стандарти роблять акцент на принципах сутності над формою, контролі над активом і оцінці майбутніх економічних вигід, що є важливим орієнтиром для удосконалення української системи обліку. Операційна діяльність формує ядро фінансового результату через основні та інші операційні доходи й витрати [61] (додаток Б). Фінансова діяльність визначає структуру власного та позикового капіталу, що безпосередньо позначається на витратах за відсотками та інших фінансових витратах, а також на можливих доходах від фінансових інструментів. Інвестиційна діяльність впливає на фінансовий результат опосередковано - через прибутки або збитки від реалізації необоротних активів, участь у капіталі чи інші операції (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Облікова модель формування фінансових результатів за видами діяльності

<table>
<tr><td colspan="5">Види діяльності підприємства для цілей фінансової звітності за НПСБО 1</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Операційна діяльність</td><td>Основна діяльність</td><td>операції, пов’язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу;</td><td>- Доходи рах. 70
- Витрати рах. 90</td><td rowspan="2">Фінансовий результат – рахунок 791</td></tr>
<tr><td>Інша операційна діяльність</td><td>інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.</td><td>- Доходи рах. 71
- Витрати рах. 92, 93, 94</td></tr>
<tr><td>Фінансова діяльність</td><td colspan="2">діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства.</td><td>- Доходи рах. 72, 73
- Витрати рах. 95, 96</td><td>Фінансовий результат – рахунок 792</td></tr>
<tr><td>Інвестиційна діяльність</td><td colspan="2">придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів (грошей).</td><td>-Доходи рах. 74
- Витрати рах. 97</td><td>Фінансовий результат – рахунок 793</td></tr>
</table>

У сучасних умовах формування фінансових результатів супроводжується низкою ризиків, зокрема ризиком неправильного моменту визнання доходів, ризиком викривлення витрат, фіктивних операцій та коливань курсових різниць. Запровадження ризик-орієнтованого підходу в облікову політику підприємства дозволяє підвищити достовірність фінансових результатів і мінімізувати інформаційні спотворення. У науковій та методичній площині процеси визнання доходів і витрат розглядаються як ключові елементи системи, що визначає не лише розмір фінансового результату, а й його економічний зміст, ступінь відповідності принципам нарахування і відповідності, а також можливість достовірного оцінювання ефективності діяльності підприємства (рис. 1.2).

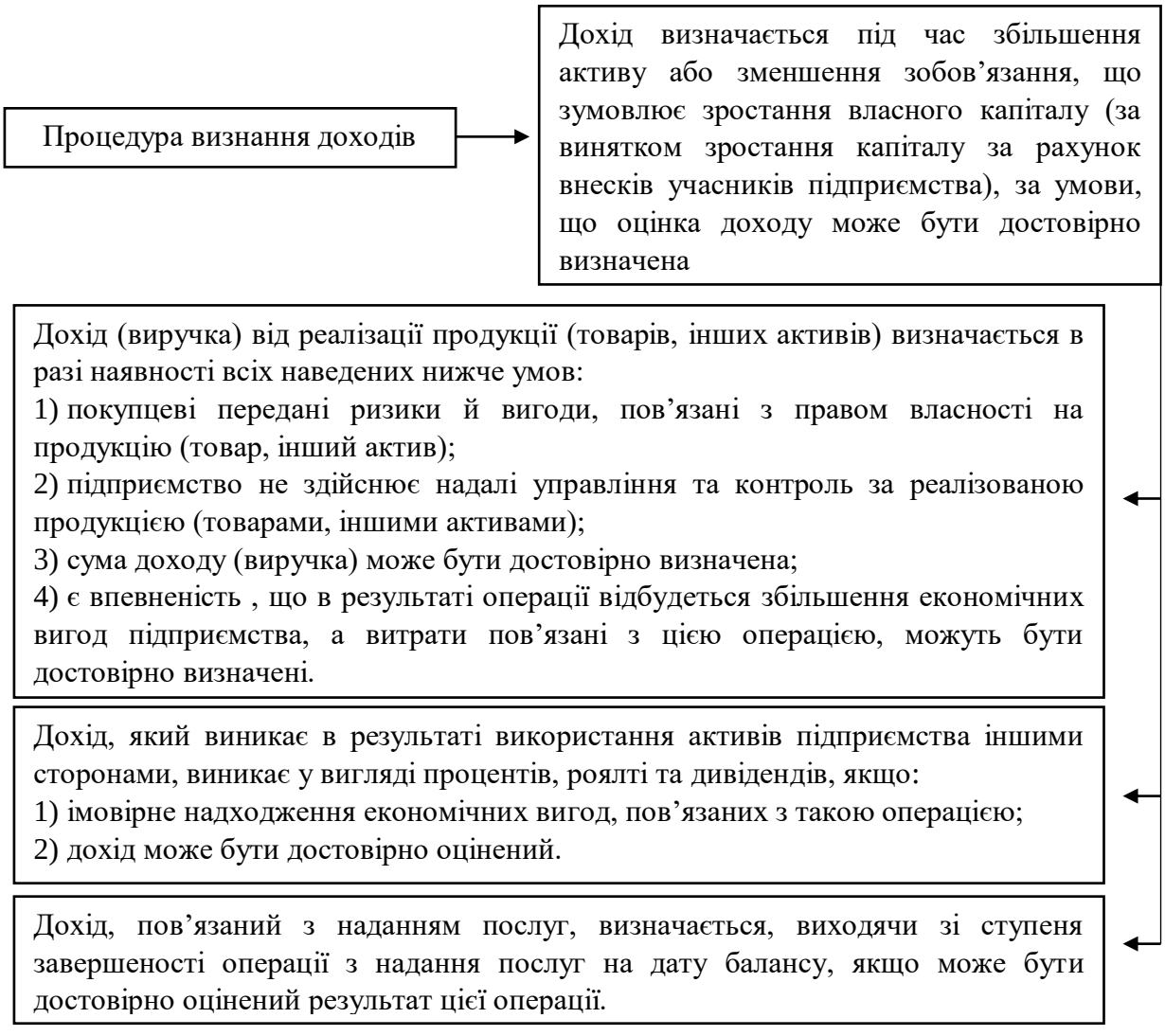

Рис. 1.2. Процедура визнання доходів господарюючих суб'єктів [45]

Саме від того, наскільки послідовно суб'єкт господарювання дотримується процедур і умов визнання доходів і витрат, залежить точність визначення прибутку чи збитку, формування показників звітності та якість управлінських рішень. Формування доходів є первинним етапом визначення фінансового результату, оскільки саме доходи відображають економічні вигоди, що надходять підприємству у процесі господарської діяльності [45].

Достовірність їх обліку залежить від правильної ідентифікації моменту виникнення доходу, відповідності умовам його визнання та дотримання принципу нарахування. Саме тому процедура визнання доходів має бути чітко регламентованою та послідовною, що забезпечує достовірне відображення результатів діяльності

Витрати є другою ключовою складовою формування фінансового результату, оскільки вони відображають зменшення економічних вигід, пов'язане зі споживанням ресурсів у процесі діяльності підприємства [46].

На рис. 1.3 подано модельний алгоритм визнання витрат, що відображає послідовність рішень і критеріїв, за якими витрати включаються до обліку та впливають на фінансовий результат.

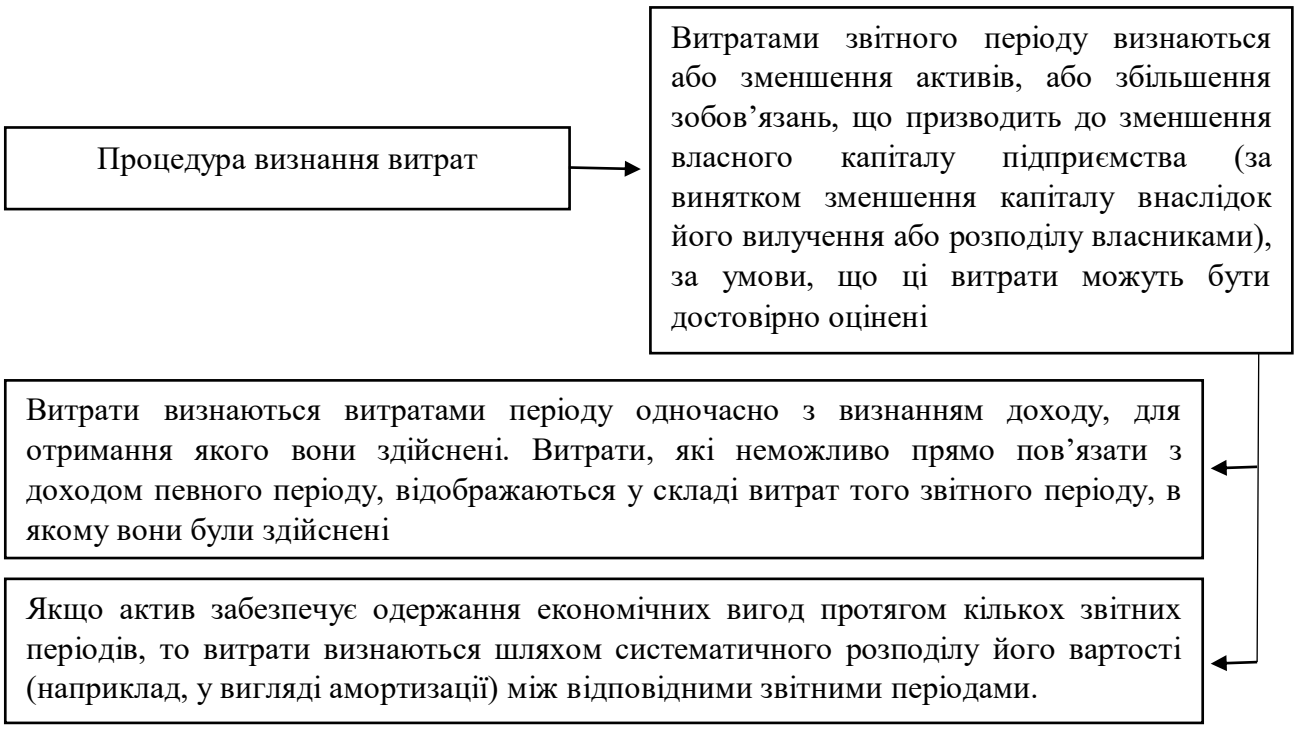

Рис. 1.3. Процедура визнання витрат господарюючих суб'єктів [46]

Правильність їх визнання визначає реальний рівень собівартості, рентабельності та ефективності управління ресурсами. Процедура визнання витрат повинна забезпечувати відповідність витрат доходам звітного періоду, послідовність облікових дій та дотримання принципу відповідності.

Таким чином, формування фінансового результату підприємства є комплексним процесом, що ґрунтується на коректному і своєчасному визнанні доходів і витрат відповідно до принципів бухгалтерського обліку. Представлені схеми відображають логічну послідовність ключових процедур, які забезпечують методологічну єдність системи обліку та достовірність фінансової звітності. Узгодження моменту виникнення доходів з критеріями їх визнання та дотримання принципу відповідності при визначенні витрат створюють передумови для об’єктивного визначення прибутку чи збитку. Саме така системність у застосуванні облікових процедур гарантує прозорість інформації, підвищує її аналітичну цінність і забезпечує користувачів звітності надійними даними для прийняття управлінських рішень щодо ефективності господарської діяльності підприємства.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

У дослідженні Гудзенко Н. М. та Григораш М. В. уточнено теоретичні засади формування фінансових результатів підприємства та особливості їх відображення у бухгалтерській звітності. Автори підкреслюють, що фінансовий результат є інтегрованим показником ефективності діяльності, який формується на основі принципу нарахування та відповідності доходів і витрат згідно з НП(С)БО 1.

У роботі акцентовано увагу на значенні рахунків класів 7, 9 та рахунку 79 для формування фінансового результату, а також на проблемах інформаційного забезпечення управління прибутком. Дослідники вказують на

недоліки чинної звітності, зокрема відсутність окремого відображення результатів за видами діяльності та складності в обліку курсових різниць. Автори пропонують удосконалення методики їх обліку через запровадження єдиного субрахунку для курсових різниць та розширення аналітичного обліку за формами торгівлі, покупцями й каналами збуту.

Узагальнюючи, дослідниці зазначають, що підвищення ефективності управління фінансовими результатами можливе лише за умови забезпечення підприємства деталізованою та достовірною обліково-звітною інформацією та вдосконалення облікової політики [13].

У дослідженні Полятикіної Л. І. та Новикової С. В. комплексно розкрито теоретичні засади та методичні підходи до обліку й аналізу фінансових результатів господарської діяльності підприємства. Авторки наголошують, що фінансовий результат виступає інтегрованим показником ефективності функціонування суб'єкта господарювання, відображає якість використання ресурсів, рівень організації виробництва й збуту, собівартість продукції та здатність підприємства генерувати прибуток. Підкреслено, що правильне трактування категорій «прибуток» і «збиток» є ключовим для адекватної оцінки фінансового стану та прогнозування подальшого розвитку [54].

Особливу увагу Полятикіна Л. І. та Новикова С. В. приділяють аналізу наукових підходів до визначення сутності фінансових результатів, систематизуючи погляди різних учених. Авторки зазначають, що більшість дослідників розглядає фінансовий результат як різницю між доходами й витратами або як приріст (зменшення) власного капіталу, що дозволяє трактувати його як базовий індикатор ефективності діяльності. Зосереджено увагу і на понятті нульового фінансового результату, що свідчить про беззбитковість діяльності.

У статті докладно проаналізовано методику обліку фінансових результатів, зокрема використання рахунку 79 «Фінансові результати» та його субрахунків, порядок закриття рахунків доходів і витрат, відображення

прибутку і збитку на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Авторки наголошують, що достовірність і своєчасність формування цих показників має вирішальне значення для складання фінансової звітності та прийняття управлінських рішень.

Значна увага приділена питанню аналізу фінансових результатів, який дозволяє оцінити динаміку доходів, структуру витрат, рентабельність діяльності та виявити чинники, що впливають на формування прибутку. Авторки підкреслюють, що аналіз має базуватися на даних Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), а також на системі коефіцієнтів рентабельності, ліквідності й фінансової незалежності [54].

У публікації Орєхової А. І. розглянуто організаційні аспекти та ключові проблеми обліку фінансових результатів підприємств. Авторка підкреслює, що фінансовий результат є узагальненим показником ефективності діяльності, однак його трактування в економічній літературі залишається неоднозначним, що ускладнює формування єдиних методичних підходів. Проаналізовано суперечності нормативно-правового забезпечення: зокрема, НП(С)БО 1 визначає прибуток і збиток, але не подає дефініції «фінансовий результат», що створює методичні прогалини в обліку.

Авторка наголошує на важливості облікової політики як інструменту формування фінансових результатів та пропонують її деталізацію на елементи, які прямо або опосередковано впливають на доходи й витрати. Серед сучасних проблем обліку виокремлено недостатню деталізацію звітності, недосконаліть податкового регулювання прибутку, нестачу оперативної облікової інформації та відсутність спеціалізованих документів для відображення фінансових результатів. Відзначено значення переходу до МСФЗ, що забезпечує узгодженість національної та міжнародної систем обліку.

Додатково слід зазначити, що сучасні підходи до формування фінансових результатів усе більше орієнтуються на вимоги міжнародних

стандартів. Зокрема, МСФЗ 15 уточнює принцип визнання доходу за моделлю «передачі контролю», тоді як IAS 1, IAS 2 та IAS 8 регламентують структуру звітності, оцінку запасів і порядок виправлення помилок. На відміну від НП(С)БО, МСФЗ акцентують на оцінкових судженнях та розкритті інформації, що підвищує прозорість і порівнюваність фінансових результатів, що є особливо актуальним для українських підприємств у контексті євроінтеграційних процесів [49].

Задорожний З.-М. та Омецінська І. обґрунтовують необхідність удосконалення структури договірної ціни в будівництві шляхом перегляду підходів до формування прямих, загальновиробничих та адміністративних витрат, а також уточнення методики відображення надзвичайних доходів і витрат. Особлива увага приділена потребі внесення змін до Плану рахунків та Інструкції № 291 з огляду на галузеву специфіку, що вимагає чіткого розмежування видів діяльності та відповідних фінансових показників. Науковці підкреслюють, що чинна система обліку недостатньо відображає особливості будівельного виробництва, внаслідок чого виникають труднощі у визначенні чистого прибутку та знижується аналітична цінність облікової інформації для управлінських рішень. Окремо розглянуто наукові дискусії щодо трансформації рахунків 74, 97 та 79, а також можливі підходи до деталізації субрахунків 44 для підвищення прозорості обліку нерозподіленого прибутку.

У 2022 – 2025 роках зростає значення ризик-орієнтованого підходу до формування фінансових результатів. Особливу увагу приділяють ризикам фіктивного відображення доходів, неправильному визначенню моменту їх визнання, помилкам в оцінці витрат, а також викривленням, спричиненим курсовими різницями. Урахування цих ризиків у методиці обліку підвищує достовірність фінансової інформації та забезпечує кращу якість управлінських рішень. Сучасні дослідження підкреслюють зростаючий вплив цифровізації на формування фінансових результатів. Автоматизовані облікові системи

забезпечують оперативне закриття рахунків доходів і витрат, мінімізують помилки ручного введення та застосовують алгоритми, що підвищують точність розрахунку фінансового результату. Аналіз наукових джерел показує, що облік фінансових результатів розглядається як ключовий інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства, однак його методика залишається дискусійною та потребує вдосконалення. Основні проблеми стосуються трактування сутності фінансового результату, застосування рахунку 79, відображення курсових різниць і недостатньої аналітичності звітності. Актуальними є також гармонізація НП(С)БО з МСФЗ та цифровізація процесів обліку [23].

Узагальнення досліджень свідчить, що підвищення якості формування фінансових результатів можливе через оновлення методології, посилення аналітики та впровадження сучасних інформаційних рішень.

РОЗДІЛ 2.
ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Підприємство є суб'єктом господарювання, створеним відповідно до чинного законодавства України та зареєстрованим у встановленому законодавством порядку.

Підприємство функціонує у формі товариства з обмеженою відповідальністю із сформованим статутним капіталом, що визначає його як юридичну особу приватного права з обмеженою відповідальністю учасників.

Організаційно-управлінську діяльність очолює директор. Юридична адреса Підприємства розташована в одному з регіонів України, що свідчить про його територіальну прив'язку до відповідного економічного середовища. Основним видом економічної діяльності Підприємства є оптова торгівля твердим, рідким і газоподібним паливом та подібними продуктами (КВЕД 46.71).

Така спеціалізація відображає участь підприємства у забезпеченні ринку паливно-енергетичними ресурсами, що є стратегічно важливим для функціонування агровиробництва, промислових підприємств та регіональної логістичної інфраструктури.

Окрім основної діяльності, товариство декларує низку додаткових напрямів, які формують багатопрофільний характер його господарської моделі, табл. 2.1.

Підприємство зареєстроване як платник податку на додану вартість, що забезпечує можливість здійснення розширеної комерційної діяльності в сегменті оптової та роздрібної торгівлі, а також має відповідні ліцензії, які регламентують його участь у паливному ринку. Сукупність заявлених

напрямів діяльності свідчить про формування змішаної господарської моделі, що функціонує на перетині енергетичного, логістичного та аграрного секторів.

Таблиця 2.1

Види діяльності Підприємства

КВЕД / код	Назва виду діяльності	Що означає / які операції може охоплювати на практиці
19.20	Виробництво продуктів нафтоперероблення	Переробка нафти / нафтопродуктів – наприклад, виробництво палива, масел, мастил або інших похідних нафтопродуктів.
47.30	Роздрібна торгівля пальним	Роздрібна реалізація палива – можливо, через АЗС чи інші точки продажу палива кінцевому споживачу.
46.21	Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин	Оптова торгівля агропродукцією – зерном, насінням, кормами, що може означати продаж/постачання зерна або кормів для тварин.
01.11	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	Сільськогосподарське вирощування: посів, збирання зернових, бобових або олійних культур. Тобто – агровиробництво (фермерська / сільськогосподарська діяльність).
52.10	Складське господарство (зберігання, складування вантажів)	Зберігання товарів/вантажів: склади, зерносховища, склади-холодильники, бункери, тощо – зокрема для агропродукції, палива або інших товарів.
49.41	Вантажний автомобільний транспорт (перевезення вантажів автотранспортом)	Транспортні послуги: перевезення вантажів, включно з сипучими, рідкими, великими чи важкими вантажами; можливо – перевезення палива, зерна, кормів, інших товарів.
68.20	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна	Здача в оренду/управління власною або взятою в оренду нерухомістю: це можуть бути склади, промислові приміщення, земельні ділянки, інші нежитлові об’єкти.
46.90	Неспеціалізована оптова торгівля (опт без певної спеціалізації)	Оптова торгівля товарами широкого асортименту без чіткої спеціалізації – дає гнучкість у торгівлі різними групами товарів, можливо залежно від ринкової кон’юнктури.

Така модель забезпечує підприємству здатність комплексно обслуговувати потреби агровиробників у паливно-мастильних матеріалах, надавати складські та транспортні послуги, здійснювати операції з агропродукцією та ефективно використовувати нерухоме майно. Різнопрофільність та гнучкість діяльності сприяють інтеграції підприємства у

регіональну економічну екосистему, забезпечують його адаптивність до сучасних економічних умов і підвищують стійкість до ринкових коливань.

У такому багатовекторному середовищі особливого значення набуває формування обґрунтованої та внутрішньо узгодженої облікової політики підприємства. Саме вона виступає інституційною основою упорядкування фінансових потоків, забезпечення прозорості господарських операцій, достовірності оцінки доходів, витрат і фінансових результатів, а також регламентує підходи до відображення різних напрямів діяльності з урахуванням їх економічної природи, ризиків та специфіки функціонування на ринку. Основні принципи облікової політики щодо фінансових результатів представлено у додатку В. Облікова політика Підприємства як суб'єкта господарювання енергетичного сектору спрямована на забезпечення методологічно узгодженого, прозорого та нормативно обґрунтованого відображення доходів, витрат і фінансових результатів відповідно до НП(С)БО та МСФЗ. З огляду на специфіку діяльності підприємства на ринку постачання природного газу, супутніх енергетичних сервісів, операцій балансування та управління номінаціями/реномінаціями, облікова політика повинна враховувати багатокомпонентність операційного середовища, волатильність цін, сезонність споживання та особливості взаєморозрахунків з різними групами споживачів. Особливе значення має методологічне забезпечення визнання та оцінки доходів за основними операційними напрямами. Доходи від реалізації природного газу, надання послуг балансування, супровідних технологічних операцій та номінацій повинні класифікуватися за відповідними групами та визнаватися з урахуванням специфіки договірних відносин. Облікова політика передбачає застосування методу рівномірного нарахування у разі стабільних та прогнозованих графіків поставок, а також методу ступеня завершеності операцій для договорів, що передбачають поступове, технологічно обумовлене виконання послуг. Визначення ступеня завершеності здійснюється на основі підтверджених актами оператора

ГТС/ГРМ обсягів переданого та відібраного газу, співвідношення фактичних витрат до їх планової величини або технічних даних щодо виконання балансуючих операцій.

Формування витрат Підприємства ґрунтується на нормативно виважених підходах до їх визнання, розподілу та аналітичної деталізації. Облікова політика повинна визначати порядок застосування рахунків 9 класу відповідно до потреб внутрішнього контролю та управлінської аналітики, установлювати склад змінних і постійних загальновиробничих витрат, що включають витрати на лізинг і технічне обслуговування обладнання, функціонування інформаційно-телекомунікаційних систем, утримання технічного та аналітичного персоналу. Розподіл витрат між функціональними сегментами діяльності має базуватися на економічно обґрунтованих критеріях – обсягах реалізації, технічних параметрах споживання чи інших релевантних показниках.

У частині визначення фінансових результатів облікова політика повинна передбачати порядок відображення та періодичність зарахування сум дооцінки необоротних активів до складу нерозподіленого прибутку, що особливо важливо у разі переоцінки офісної нерухомості, технічного обладнання та інфраструктурних об’єктів, задіяних у діяльності з транспортування та постачання природного газу (додаток Г). Використання прибутку регламентується статутними положеннями, при цьому обмеження, характерні для державних підприємств, на діяльність Підприємства не поширюються.

Методика формування фінансових результатів повинна охоплювати окремі види діяльності – постачання природного газу, виконання балансуючих і супутніх операцій, а також проведення фінансових операцій на енергетичному ринку. Отже, облікова політика Підприємства має формувати цілісну нормативно-методичну систему, спрямовану на забезпечення достовірності фінансової інформації, підвищення якості управлінських рішень

та забезпечення прозорості операційної діяльності в умовах функціонування на динамічному ринку природного газу (додаток Д).

2.2. Облік фінансових результатів діяльності підприємства та відображення інформації у звітності

Документування господарських операцій на Підприємстві є ключовим елементом організації бухгалтерського обліку та забезпечує належне формування інформаційної бази для визначення фінансових результатів за видами діяльності. Процес документування охоплює фіксацію фактів господарського життя із застосуванням первинних документів установлених форм або електронних документів зі структурованими реквізитами відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Методичних рекомендацій щодо формування облікової політики підприємства. З урахуванням високого рівня автоматизації облікових процесів і значних обсягів операцій, пов’язаних із постачанням природного газу, здійсненням балансуючих операцій та наданням енергетичних послуг, підприємство веде бухгалтерський облік із використанням спеціалізованого програмного продукту «1С: Бухгалтерія 8.3» та програмного забезпечення M.E.Doc. Основними обліковими регістрами, що забезпечують формування фінансових результатів, виступають автоматизовані машинограми, які дають змогу проводити закриття рахунків доходів і витрат за кожним видом діяльності, визначати фінансові результати звітного періоду та формувати дані щодо нерозподіленого прибутку (збитку).

Алгоритми розрахунків, реалізовані в інформаційній системі, ґрунтуються на первинних та зведених документах щодо фактичних обсягів природного газу, актах наданих послуг, рахунках-фактурах, розрахунках щодо номінацій і реномінацій, а також документах, що підтверджують інші

операційні й фінансові доходи та витрати.

Первинні документи, складені відповідно до чинного законодавства та внутрішніх регламентів підприємства, упродовж звітного періоду передаються до бухгалтерської служби Підприємства, де опрацьовуються у строки, визначені Графіком документообороту, який розробляється головним бухгалтером і затверджується керівником. Такий графік забезпечує узгодженість інформаційних потоків між структурними підрозділами, своєчасність відображення господарських операцій та формування достовірних облікових даних. Опрацьовані документи фіксуються у програмному середовищі у вигляді електронних аналогів із подальшим визначенням кореспонденції рахунків. На основі цих даних система автоматично формує внутрішню управлінську й фінансову звітність, що забезпечує актуальність інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень, підготовки стратегії постачання природного газу, контролю за балансуючими операціями та оцінювання економічних результатів діяльності підприємства.

Фінансовий результат господарської діяльності Підприємства визначається на основі зіставлення доходів і витрат звітного періоду в розрізі видів діяльності підприємства. Для синтетичного обліку та узагальнення інформації щодо формування фінансового результату товариство застосовує рахунок 79 «Фінансові результати» (додаток Е).

За кредитом цього рахунку відображаються суми, списані в порядку закриття рахунків обліку доходів (насамперед доходів від реалізації природного газу, транспортування, супутніх послуг), тоді як за дебетом фіксуються суми, списані з рахунків обліку витрат (собівартість реалізованого газу, адміністративні, збутові, логістичні, енергетичні витрати, а також фінансові та інші витрати).

Порівняння дебетового й кредитового оборотів рахунку 79 дозволяє визначити кінцевий фінансовий результат діяльності Підприємства за звітний

період. Такий порядок забезпечує формування інформаційної бази для оцінки ефективності діяльності підприємства та прийняття управлінських рішень щодо подальшого розподілу прибутку чи покриття збитків. Використання субрахунків рахунку 79 на Підприємстві наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Використання субрахунків рахунку 79

Субрахунок	Призначення	Застосування на Підприємстві
791 «Результат операційної діяльності»	Узагальнення доходів і витрат операційної (основної) діяльності	- доходи від реалізації природного газу та супутніх послуг (доставка, сервіс); - собівартість реалізованого газу (закупівельна вартість, втрати, логістичні витрати); - адміністративні та збутові витрати; - операційні курсові різниці за зовнішньоекономічними контрактами (за наявності).
792 «Результат фінансових операцій»	Формування результату від фінансової діяльності	- фінансові витрати: відсотки за кредитами, овердрафтами, фінансовим лізингом; - можливе дисконтування довгострокових зобов’язань; - фінансові доходи, як правило, відсутні, оскільки підприємство не є надавачем фінансових послуг.
793 «Результат іншої діяльності»	Узагальнення доходів і витрат, які не належать до операційної чи фінансової діяльності	- відшкодування збитків страховими компаніями; - доходи та витрати від списання основних засобів, інвентаризаційні різниці; - доходи від безоплатно отриманого обладнання чи майна; - курсові різниці за операціями, що не пов’язані з основною діяльністю.

Аналітичний облік фінансових результатів на Підприємстві організовується за видами діяльності (операційна, фінансова, інша), видами послуг, напрямами витрат, джерелами доходів, а також за іншими ознаками, що визначаються підприємством з метою підвищення точності й аналітичності інформації для стратегічного управління.

На підставі первинних документів дані про доходи й витрати відображаються в облікових регістрах програмного продукту «1С: Бухгалтерія 8.3», які потім формують внутрішню та регламентовану звітність через програмний продукт M.E.Doc (додаток Ж). Організація

бухгалтерського обліку фінансових результатів Підприємства узагальнено у вигляді схеми, (рис. 2.1).

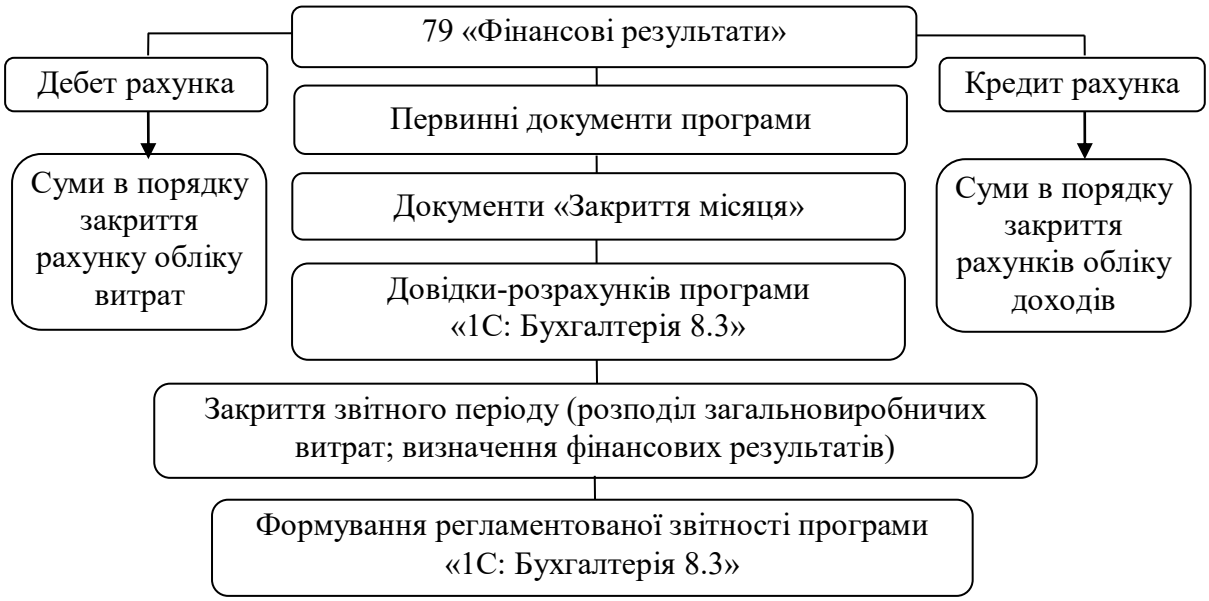

Рис. 2.1. Організація обліку фінансових результатів на Підприємстві

На Підприємстві рахунок 79 «Фінансові результати» разом із субрахунками 791 «Результат операційної діяльності», 792 «Результат фінансових операцій» та 793 «Результат іншої діяльності» є підсумковим рахунком, на який у кінці звітного періоду списуються (закриваються) всі рахунки доходів і витрат класів 7 і 9. Це забезпечує формування узагальненого фінансового результату підприємства щодо реалізації природного газу, супутніх послуг, фінансових операцій та інших господарських процесів.

Виняток становлять рахунки 23 «Виробництво» та 91 «Загальновиробничі витрати», які на підприємстві передусім закриваються на відповідні проміжні рахунки (23, 26, 90), після чого їх суми формують собівартість реалізованої продукції (послуг) і лише потім відображаються у складі витрат, що списуються на рахунок 79.

Такий порядок є важливим для Підприємства, оскільки забезпечує коректне визначення фактичної собівартості реалізованого газу та відповідних операцій. Схематично логіка функціонування рахунку 79 може бути

представлена так: рахунок 79 (791, 792, 793), де за дебетом накопичуються витрати, а кредит – доходи. Відповідно до правил бухгалтерського обліку фінансовий результат підприємства визначається за формулою: фінансовий результат = оборот за кредитом рахунка 79 за мінусом оборот за дебетом рахунка 79. Це правило застосовується й у Підприємстві, де підсумкове сальдо рахунку 79 відображає прибуток або збиток підприємства за звітний період.

Позитивне значення свідчить про ефективність операційної діяльності, у тому числі реалізації газу, надання сервісних послуг і здійснення супутніх операцій; від'ємне – сигналізує про необхідність додаткового аналізу витрат, фінансових ресурсів та економічної доцільності окремих процесів.

У підсумку всі рахунки доходів і витрат (класів 7 і 9) закриваються саме на рахунок 79, що дозволяє сформувати об'єктивну інформаційну базу для подальшого фінансового аналізу та управлінських рішень у діяльності Підприємства (додаток З). Типові господарські операції з визначення фінансового результату від реалізації продукції (робіт, послуг), які здійснюються на Підприємстві (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Типові господарські операції з формування фінансового результату

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
А	1	2	3
Формування доходів і витрат підприємства (процес закупівлі газу / енергоресурсів			
Придбано природний газ від постачальника (витрат ще немає, газ відображається як товар)	281	631	40000
Відображено суму ПДВ до реєстрації податкової накладної постачальником	644.2	631	8000
Відображено податковий кредит після реєстрації податкової накладної	641.1	644.2	8000
Перераховано оплату постачальнику за газ (витрат не виникає — відбувається обмін активів)	631	311	48000
Процес формування собівартості послуг (логістика, транспортування, адміністрування)			
Списано газ (товар) для формування собівартості реалізації	902	281	40000
Нарахована зарплата працівникам, задіяним у забезпеченні постачання газу	23	661	50000
Нараховано ЄСВ на зарплату працівників (= 50 000 × 22 %)	23	651	11000
Нарахована амортизація обладнання та офісних приміщень, що забезпечують діяльність	91	131	1000

Продовж. табл. 2.3

А	1	2	3
Загальновиробничі витрати розподілено та включено до собівартості	23	91	1000
Сформовано собівартість послуг/реалізованого газу (40000 + 50000 + 11000 + 1000)	26	23	102000
Процес реалізації природного газу			
Відвантажено/передано газ споживачу, визнано дохід від реалізації	361	701	192000
Відображено податкове зобов'язання з ПДВ до реєстрації накладної	643.2	641.1	32000
Після реєстрації накладної зменшено дохід на суму ПДВ	701	643.2	32000
Списано газ з балансу за виробничою собівартістю	901	26	102000
Надійшла оплата від покупця (50 %)	311	361	96000
Адміністративні витрати			
Нарахована зарплата директору	92	661	20000
Нараховано ЄСВ на зарплату директора (= 20000 × 22 %)	92	651	4400
Нарахована амортизація службового автомобіля директора	92	131	600
Закриття рахунків доходів і витрат та визначення фінансового результату			
Дохід від реалізації (без ПДВ) віднесено на фінансовий результат (192000 – 32000)	701	791	160000
Собівартість реалізованого газу списано на фінансовий результат	791	901	102000
Адміністративні витрати віднесено на фінансовий результат (20000 + 4400 + 600)	791	92	25000
Нараховано податок на прибуток (18 % × 33 000 = 5940)	981	641	5940
Списано витрати з податку на прибуток на фінансовий результат	791	981	5940
Визначено чистий фінансовий результат: 27060 грн (прибуток), віднесено до нерозподіленого прибутку	791	441	27060

У програмному комплексі «1С: Бухгалтерія 8.3», який використовується для ведення обліку на Підприємстві, передбачені всі необхідні регістри аналітичного та синтетичного обліку фінансових результатів, зокрема: «Журнал-ордер за рахунком 79», «Аналіз рахунку 79», «Головна книга за рахунком 79», «Оборотно-сальдова відомість за рахунком 79». Їх застосування забезпечує повну автоматизацію процесу формування фінансового результату від операцій з купівлі та продажу природного газу й супутніх сервісів.

Рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» пасивний, балансовий має субрахунки: 441 – «Прибуток нерозподілений»; 442 – «Непокриті збитки»; 443 – «Прибуток використаний у звітному періоді».

На Підприємстві об’єктом розподілу є балансовий та чистий прибуток, сформований від основної діяльності – оптової торгівлі природним газом, постачання енергоресурсів та супутніх операцій. Визначення напрямів використання прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, здійснюється відповідно до положень Статуту товариства та рішень загальних зборів учасників. При розподілі чистого прибутку керівництво Підприємства забезпечує оптимальний баланс між такими напрямами:

- розвиток матеріально-технічної бази (оновлення ІТ-інфраструктури, модернізація засобів комерційного обліку газу, удосконалення енергетичних сервісів);

- формування резервного капіталу для покриття непередбачених втрат та ризиків, пов’язаних із волатильністю енергетичного ринку;

- соціальний розвиток та стимулювання персоналу, включаючи преміювання, поліпшення умов праці, підвищення кваліфікації працівників;

- погашення довгострокових кредитних зобов’язань, включаючи сплату відсотків за кредитами, що можуть залучатися для фінансування обігового капіталу або інвестиційних програм у сфері енергетики.

Кошти, спрямовані на розвиток діяльності, використовуються для фінансування проєктів, пов'язаних зі збільшенням обсягів постачання природного газу, оптимізацією логістики, впровадженням цифрових сервісів для споживачів, підвищенням точності комерційного обліку, модернізацією технічних засобів та систем безпеки. В окремих випадках за рахунок частини чистого прибутку підприємство може здійснювати фінансування проєктів із підвищення енергоефективності, екологічних заходів, оптимізації витрат та впровадження сучасних інструментів ризик-менеджменту.

Господарські операції, пов’язані з розподілом чистого прибутку Підприємства, здійснюються відповідно до загальновстановленого порядку бухгалтерського обліку та можуть бути відображені у вигляді типової схеми, з використанням рахунків 44 «Нерозподілені прибутки», 43 «Резервний

капітал» та інших балансових рахунків, що кореспондують зі статтями використання прибутку.

Таблиця 2.4

Господарські операції з розподілу чистого прибутку , тис. грн

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, тис. грн
Розподіл чистого прибутку згідно зі Статутом Підприємства та рішенням загальних зборів учасників: спрямовано частину чистого прибутку до резервного капіталу (наприклад, 5 % від чистого прибутку року)	443	43	15,0
Відображено використання частини чистого прибутку звітного року на формування резервного капіталу	441	443	15,0

Фінансовий результат діяльності Підприємства є інтегральним показником ефективності його функціонування, що відображає узагальнену результативність операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.

Його інформаційне відображення забезпечується системою фінансової звітності, яка виконує аналітичну, діагностичну та контрольну функції, формуючи достовірну основу для оцінки стану та перспектив розвитку підприємства.

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ф. № 2 містить узагальнену характеристику структури доходів і витрат, а також показники операційної ефективності, що є особливо важливим для підприємства, діяльність якого пов’язана з торгівлею енергоносіями й характеризується високою чутливістю до ринкової кон’юнктури та коливань цін. Складові фінансового результату Підприємства (для формування Звіту про фінансові результати) наведено у табл. 2.5.

Баланс (Звіт про фінансовий стан) відображає накопичений результат діяльності у вигляді нерозподіленого прибутку або непокритого збитку, що виступає ключовим індикатором фінансової стійкості, ліквідності та здатності підприємства забезпечувати самофінансування й реалізацію інвестиційних програм.

Таблиця 2.5

Складові фінансового результату

(для формування Звіту про фінансові результати)

Компонент фінансового результату	Як визначається	На основі даних Підприємства
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг)	= виручка – ПДВ – акциз (для платника ПДВ)	160000 грн *(за умовами прикладу: реалізація газу/енергоресурсів на 192 000 грн з ПДВ, чистий дохід = 192 000 – 32 000)*
Валовий прибуток (збиток)	= чистий дохід – собівартість реалізованої продукції	58000 грн *(160 000 – 102 000)*
Фінансовий результат від операційної діяльності	= валовий прибуток + інші операційні доходи – інші операційні витрати – адміністративні витрати – витрати на збут	33000 грн *(при умові: тільки адмінвитрати = 25 000 грн)*
Фінансовий результат до оподаткування	= фінансовий результат від операційної діяльності + інші доходи – інші витрати + фінансові доходи – фінансові витрати + доходи/витрати від участі в капіталі	33000 грн *(інші статті відсутні в нашому прикладі)*

Комплексність і взаємопов’язаність інформаційних джерел щодо фінансових результатів створюють можливість для підприємства формувати повноцінну аналітичну базу, що підтримує прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо оптимізації витрат, підвищення рентабельності операцій, оцінки інвестиційної доцільності, забезпечення економічної безпеки та стратегічного розвитку Підприємства.

2.3. Податкові аспекти обліку фінансових результатів діяльності підприємства

Підприємство функціонує на загальній системі оподаткування, що зумовлює застосування повного спектра податкових інструментів та механізмів, передбачених податковим законодавством України для суб’єктів господарювання, які здійснюють діяльність у формі товариства з обмеженою

відповідальністю.

Важливим елементом податкового статусу підприємства є його реєстрація як платника податку на додану вартість, що підтверджується інформацією з відкритих аналітичних платформ (зокрема, Опендатабот) та корелює з характером операцій підприємства на ринку торгівлі енергоносіями.

Перебування на загальній системі оподаткування передбачає формування податкових зобов'язань з податку на прибуток на основі фінансового результату, визначеного відповідно до НП(С)БО або МСФЗ, із подальшим коригуванням згідно з нормами Податкового кодексу України. Одночасно обов'язки платника ПДВ формують необхідність ведення податкового обліку операцій з постачання товарів та послуг, своєчасного декларування податкових зобов'язань і формування податкового кредиту.

Відтак, ведення податкового обліку передбачено для формування повної та достовірної інформації щодо господарських операції, які були здійснені підприємством протягом звітного періоду з метою оподаткування.

Складові інформаційної бази податкового обліку наведені на рис. 2.2.

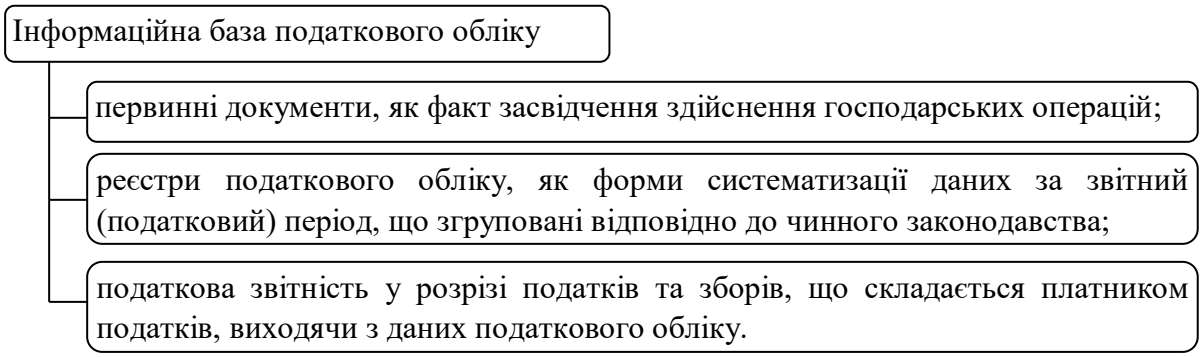

Рис. 2.2. Складові інформаційної бази податкового обліку

Табл. 2.6 структурно відображає взаємозв'язок між фінансовим результатом суб'єкта господарювання та формуванням його податкових зобов'язань, акцентуючи увагу на особливостях оподаткування підприємств і фізичних осіб – підприємців, що працюють на загальній системі оподаткування.

Таблиця 2.6

Вплив фінансового результату на податки

(податок на прибуток та ПДФО)

Чи впливає фінансовий результат на оподаткування	Як визначається податок
Підприємства. Податок на прибуток (загальна система, малодоходники; дохід ≤ 40 млн грн на рік):	
так	(ФР – накопичені збитки минулих років)×0,18
Підприємства. Податок на прибуток (загальна система, великодоходники; дохід > 40 млн грн на рік):	
так	(ФР – накопичені збитки минулих років +/– інші податкові різниці)×0,18
ФОП. Податок на доходи фізичних осіб (загальна система):	
так	чистий оподатковуваний дохід (прибуток) × 0,18 = (доходи – витрати)×0,18

Узагальнені дані демонструють, що фінансовий результат виступає ключовою базою для розрахунку податку на прибуток у юридичних осіб та податку на доходи фізичних осіб у підприємців.

Для підприємств – платників податку на прибуток із річним доходом до 40 млн грн (так званих малодоходників) – податкове зобов'язання визначається на основі фінансового результату, скоригованого на величину накопичених збитків минулих періодів.

У великих підприємств із доходом понад 40 млн грн база оподаткування додатково коригується на податкові різниці, визначені Податковим кодексом України. У обох випадках використовується єдина ставка податку – 18 %, що забезпечує уніфікацію підходів до оподаткування та підвищує прозорість обчислення податкових зобов'язань.

Податкове регулювання діяльності Підприємства як суб'єкта господарювання, що функціонує на загальній системі оподаткування та є платником податку на прибуток, визначається нормами ПКУ, які регламентують порядок встановлення податкових (звітних) періодів, формування бази оподаткування та подання податкової звітності.

Згідно з вимогами ПКУ, податковими періодами для податку на

прибуток є календарні квартал, півріччя, три квартали та рік, при цьому податкова декларація подається наростаючим підсумком у межах кожного звітного періоду (ПКУ, ст. 137).

Регуляторне середовище оподаткування податком на прибуток у 2024 – 2025 рр. характеризується підвищеною динамічністю, що обумовлено прийняттям та імплементацією низки нормативно-правових актів, спрямованих на адаптацію податкової системи до сучасних економічних та фіскальних викликів.

З огляду на це, для Підприємства такі зміни є важливими, оскільки вони безпосередньо впливають на порядок заповнення декларації, розрахунок податкових різниць та формування об’єкта оподаткування.

Унаслідок зазначених нормативних змін усі платники податку на прибуток, включно з досліджуваним Підприємством, зобов’язані подавати декларацію за оновленою формою, починаючи зі звітного періоду «півріччя 2025 року».

Це вимагає адаптації облікової політики та внутрішнього контролю за формуванням інформації для податкових розрахунків, забезпечення відповідності новим вимогам та підвищення прозорості відображення фінансових результатів.

Податкова декларація з податку на прибуток, що подається Підприємством у межах загальної системи оподаткування, забезпечує формування податкових зобов’язань на основі фінансового результату, скоригованого відповідно до вимог податкового законодавства, і є важливим інструментом фіскального контролю та забезпечення прозорості розрахунків із бюджетом.

Актуальні електронні форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств та всіх необхідних додатків оприлюднюються на вебпорталі Державної податкової служби та реалізовані у програмному забезпеченні для подання звітності, зокрема в M.E.Doc.

Станом на тепер чинними є форми з ідентифікаторами J0100128 (для юридичних осіб). Усі ці регуляторні новації мають бути враховані Підприємством у процесі складання та подання податкової звітності, оскільки вони визначають не лише формальні вимоги до облікового процесу, а й впливають на якість формування податкової бази, коректність податкових розрахунків та рівень податкових ризиків підприємства.

Податкове регулювання діяльності Підприємства у 2025 році функціонує в умовах суттєвого оновлення нормативно-правової бази, що визначає порядок складання та подання податкової звітності з податку на прибуток підприємств. Починаючи з 21 січня 2025 року, набрали чинності зміни до додатків форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 5 грудня 2024 р. № 621 із урахуванням коректив, внесених наказом Мінфіну від 24 грудня 2024 р. № 659. Зазначені нововведення мають практичне значення для Підприємства як платника податку на прибуток, оскільки вони впливають на порядок заповнення декларації, формування податкових різниць та відображення окремих фінансово-господарських операцій.

Внесені зміни охоплюють додатки ПН, РІ, ДІЯ, а також повністю оновлений додаток АМ. Їх зміст спрямований на реалізацію положень Закону України від 18 червня 2024 р. № 3813-IX, яким оновлено норми Податкового кодексу України щодо особливостей податкового адміністрування в умовах воєнного стану для платників із високим рівнем добровільного виконання податкових зобов’язань.

Для Підприємства релевантними є, зокрема, зміни щодо деталізації податкових різниць, які виникають при здійсненні фінансових операцій, а також оновлені правила інвентаризації основних засобів, що перебували у використанні та були введені в експлуатацію в період воєнного стану.

Це особливо важливо для підприємств енергетичного сектору, діяльність яких передбачає значні обсяги операцій з основними засобами, обладнанням

та інфраструктурними об’єктами, табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Нормативні оновлення податкової звітності з податку на прибуток (чинні з 21.01.2025 р.) та їх значення для Підприємства

Напрям оновлення	Суть змін	Нормативний акт
Оновлення форм додатків до декларації з податку на прибуток	Внесено зміни до структури та змісту додатків ПН, РІ, ДІЯ; додаток АМ викладено у новій редакції	Наказ Мінфіну № 621 від 05.12.2024; наказ Мінфіну № 659 від 24.12.2024
Імплементація положень Закону № 3813-IX	Уточнено особливості адміністрування податків під час воєнного стану	Закон України № 3813-IX від 18.06.2024
Додаток ПН	Вилучено рядок 23 таблиці 1; змінено нумерацію у примітці 7	Наказ Мінфіну № 621
Додаток РІ	Уточнено податкові різниці: оновлено рядки 3.2.3.3, 3.1.6.2, 3.1.7.1	Наказ Мінфіну № 621
Додаток ДІЯ	Оновлено рядки 14.6, 22.2, 28.2 щодо резидентів «Дія Сіті»	Наказ Мінфіну № 621
Додаток АМ (повністю оновлений)	Уточнення правил обліку та інвентаризації основних засобів у період воєнного стану	Наказ Мінфіну № 621
Актуальні форми декларацій (ідентифікатори)	J0100128 – Податкова декларація з податку на прибуток підприємств для юридичних осіб	Дані ДПС України

Отже, для Підприємства актуальною є форма J0100128, яка застосовується підприємствами, що працюють на загальній системі оподаткування та є платниками податку на прибуток. Впроваджені нормативні зміни вимагають адаптації внутрішньої облікової політики підприємства, забезпечення правильності формування податкових різниць, актуалізації системи внутрішнього контролю та посилення методичного супроводу процесу складання податкової звітності.

РОЗДІЛ 3.
АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічний стан підприємства

Оцінювання фінансово-економічного стану підприємства є ключовим елементом комплексного аналізу його діяльності, оскільки відображає рівень стабільності, результативності та здатності суб'єкта господарювання забезпечувати безперервність операційних процесів. Для підприємств енергетичного сектору, до яких належить Підприємство, аналіз фінансових показників має особливе значення через високу чутливість до коливань ринкової кон'юнктури, регуляторних змін та рівня платоспроможності споживачів.

У цьому підрозділі оцінювання фінансово-економічного стану здійснюється на основі системного підходу, що охоплює дослідження динаміки активів, капіталу, зобов'язань, структури витрат і доходів, а також ефективності використання ресурсів підприємства. Комплексний аналіз дозволяє визначити поточний рівень фінансової стійкості, ліквідності, рентабельності та ділової активності, що у сукупності формує цілісне уявлення про економічні можливості й потенційні ризики розвитку Підприємства (додаток К).

Додатково оцінюється якість управління фінансовими потоками, збалансованість джерел формування ресурсів та ефективність їх використання. Урахування цих аспектів дає змогу розкрити внутрішні чинники впливу на фінансові результати підприємства, виявити існуючі проблеми та окреслити напрями підвищення його економічної ефективності та конкурентоспроможності.

У контексті комплексної оцінки фінансово-економічного стану важливо насамперед дослідити структуру та динаміку майнового стану підприємства,

оскільки саме склад і співвідношення активів визначають потенціал досягнення операційної ефективності та забезпечують основу для формування фінансової стійкості. Аналіз активів дозволяє виявити тенденції у зміні обсягів ресурсів, характер їхнього розміщення, рівень мобільності та здатність підприємства забезпечувати поточні й стратегічні потреби. Зіставлення питомої ваги необоротних і оборотних активів дозволяє оцінити інтенсивність оновлення матеріально-технічної бази, ступінь залежності від оборотних ресурсів та рівень готовності підприємства до коливань попиту чи регуляторних змін.

Представлення вихідних даних у табличній формі дає можливість систематизувати ключові показники, виявити структурні зрушення та визначити тенденції в управлінні активами за період 2022 – 2024 рр., табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка та структура майна Підприємства
за 2022 – 2024 рр. (станом на кінець року)

Види активів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р	
	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	516941	100	631721	100	717775	100	+200834	+38,9
1. Оборотні активи	516941	100	631721	100	71775	100	+200834	+38,9
1.1. Запаси	79228	15,3	97156	15,4	76593	10,7	-2635	-3,3
1.1.1. Виробничі запаси	1	0,0	7	0,0	7	0,0	+6	у 7 р.
2.1.2. Готова продукція та товари	79227	15,3	97149	15,4	76586	10,7	-2641	-3,3
1.2. Поточна дебіторська заборгованість	362834	70,2	509118	80,6	619288	86,3	+256454	+70,7
1.3. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	63591	12,3	11977	1,9	12091	1,7	-51500	-81,0
1.4. Витрати майбутніх періодів	25	0,0	61	0,0	100	0,0	+75	у 4 р.
1.5. Інші оборотні активи	11263	2,2	13409	2,1	9703	1,4	-1560	-13,9

Аналіз динаміки та структури активів Підприємства за 2022 – 2024 рр. свідчить про суттєве збільшення обсягу майна підприємства. Загальна вартість активів зросла на 38,9 %, що вказує на активізацію операційної діяльності та розширення ресурсної бази. Водночас структура активів зазнала помітних трансформацій, що характеризують зміну пріоритетів у фінансово-господарській політиці підприємства.

Оборотні активи залишаються домінуючою складовою майна, проте у їх внутрішній структурі відбулися істотні зрушення. Найбільш динамічно зростала поточна дебіторська заборгованість, обсяг якої збільшився на 70,7 %, а її частка в активах досягла понад 86 % наприкінці 2024 року. Така тенденція свідчить, з одного боку, про розширення обсягів реалізації продукції чи послуг з відтермінуванням платежів, а з іншого – про підвищення ризиків ліквідності та залежність від своєчасності погашення дебіторської заборгованості. Стрімке зростання цього показника може сигналізувати як про збільшення клієнтської бази, так і про зниження ефективності управління розрахунками.

Запаси в цілому скоротилися, що відобразилося у зменшенні їх частки з понад 15 % до 10,7 %. Зниження вартості товарних запасів могло бути зумовлене оптимізацією складських залишків, прискоренням оборотності або зменшенням потреби у зберіганні надлишкових обсягів продукції. Незначне зростання виробничих запасів не впливає суттєво на загальну структуру, оскільки їх частка лишається мізерною.

Найбільш негативна тенденція спостерігається за статтею грошові кошти та поточні фінансові інвестиції, які зменшилися більш ніж у 4 рази. Падіння на 81 % вказує на значне скорочення високоліквідних активів і може свідчити про зростання навантаження на обігові кошти, підвищення обсягів кредиторських розрахунків або переорієнтацію коштів на фінансування дебіторів чи покриття поточних витрат. Зниження частки грошових ресурсів до критично низького рівня є фактором фінансової вразливості та може ускладнювати виконання короткострокових зобов’язань.

Витрати майбутніх періодів і інші оборотні активи не становлять вагомої частки майна, проте демонструють загалом помірну волатильність. Помірне зменшення інших оборотних активів може бути пов’язане з корекцією окремих статей розрахунків чи скороченням непрофільних активів.

Загалом структура майна Підприємства характеризується високою мобільністю, але водночас – зростанням ризиковості через надмірну концентрацію в дебіторській заборгованості та суттєвий дефіцит грошових коштів. Такі тенденції потребують підвищеної уваги до політики управління оборотними активами, посилення контролю за розрахунками з покупцями та оптимізації руху грошових потоків для забезпечення належного рівня платоспроможності.

Подальший аналіз потребує детальнішого вивчення ключового елемента оборотних активів – поточних розрахунків із дебіторами, оскільки саме ця стаття формує основну частку майна підприємства та має вирішальний вплив на його ліквідність, фінансову стійкість і швидкість обороту капіталу. Стрімке зростання дебіторської заборгованості, зафіксоване у структурі активів, потребує глибокої аналітичної інтерпретації з урахуванням її складу, динаміки та можливих причин такого розширення. Важливим є визначення того, за рахунок яких груп дебіторів відбулося збільшення заборгованості, наскільки збалансованими є розрахункові операції та які ризики для платоспроможності несе сформована структура.

Для більш об’єктивної оцінки розрахункової дисципліни, своєчасності надходження коштів і рівня кредитних ризиків розглянемо детальний розподіл дебіторської заборгованості підприємства за видами та роками – табл. 3.2. Аналіз динаміки та структури дебіторської заборгованості Підприємства засвідчує істотне зростання цього показника – загальний обсяг дебіторів збільшився більш ніж на 70 %, що свідчить про суттєве розширення обсягів реалізацій та фінансових операцій, але водночас підвищує ризиковість розрахунків і навантаження на оборотний капітал. Структурні зміни

демонструють різноспрямований характер окремих складових, що значною мірою впливає на якість і прогнозованість грошових потоків підприємства.

Таблиця 3.2

Динаміка та структура дебіторської заборгованості Підприємства за 2022 – 2024 рр. (станом на кінець року)

Види дебіторської заборгованості	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	суми, тис. грн	у %
Дебіторська заборгованість за продукцію	75564	20,8	24881	4,9	56798	9,2	-18766	-24,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
За виданими авансами	109353	30,1	101513	19,9	55084	8,9	-54269	-49,6
З бюджетом	27018	7,4	2	0,0	2	0,0	-27016	-100
Інша поточна дебіторська заборгованість	150899	41,6	382722	75,2	507404	81,9	+356505	у 3,4 р.
Всього	362834	100	509118	100	619288	100	+256454	+70,7

Найсуттєвіше зростання відбулося за статтею «інша поточна дебіторська заборгованість», частка якої збільшилася більш ніж утричі й у 2024 р. становила понад 80 % загальної суми дебіторів. Таке зростання може бути пов’язане з накопиченням розрахунків за внутрішніми операціями, відображенням сум за претензіями, штрафами, компенсаціями або іншими непрофільними зобов’язаннями. Значний дисбаланс на користь цієї групи свідчить про послаблення платіжної дисципліни або зміщення способу фінансування клієнтів та контрагентів у бік внутрішніх взаєморозрахунків замість грошових платежів. Зростання цієї статті у 3,4 раза становить потенційний ризик неповернення та потребує посилення контролю за складом і строками виникнення таких боргів. Дебіторська заборгованість за виданими авансами, навпаки, суттєво скоротилася майже удвічі. Зменшення передплат постачальникам може бути позитивним сигналом у частині підвищення ефективності закупівельної діяльності, мінімізації ризиків авансування та переходу до більш збалансованої політики контрактів. Однак різке скорочення

авансів може також свідчити про ускладнення роботи з постачальниками або зміну умов співпраці, що потребує додаткового аналізу.

Дебіторська заборгованість за продукцію характеризується нестабільною динамікою. Порівняно з 2022 роком її обсяг зменшився, але після різкого падіння у 2023 році – дещо зріс у 2024 році. Така хвилеподібність може свідчити про коливання обсягів відвантажень з відстрочкою платежу або зміну профілю клієнтської бази. Незважаючи на певне відновлення у 2024 р., загальне зниження на чверть вказує на перегляд системи збутових операцій або перехід частини розрахунків у інші статті дебіторів. Абсолютне обнулення розрахунків із бюджетом у 2023 – 2024 рр. свідчить про повну ліквідацію податкових переплат або завершення спорів, відшкодувань чи повернень. Така тенденція є позитивною з позиції прозорості взаємовідносин із податковими органами та свідчить про стабілізацію податкових розрахунків. У підсумку структура дебіторської заборгованості підприємства характеризується надмірною концентрацією в групі «інша поточна дебіторська заборгованість», що формує високий ризиковий профіль та негативно впливає на якість обігових коштів.

Для забезпечення фінансової стійкості Підприємства доцільним є посилення контролю за строковістю та складом дебіторів, скорочення частки внутрішніх і нестандартних розрахунків, а також оптимізація кредитної політики щодо контрагентів. Узагальнення результатів аналізу активів та дебіторської заборгованості потребує розширення дослідження у напрямі оцінювання джерел формування капіталу, оскільки саме структура пасиву визначає рівень фінансової стійкості, ступінь залежності підприємства від зовнішніх кредиторів та можливість забезпечувати безперебійне фінансування операційної діяльності. Взаємозв’язок між активами та зобов’язаннями формує фінансову модель підприємства, яка відображає рівень ризику, гнучкість фінансових рішень і здатність керувати залученими ресурсами.

Аналіз структури пасиву (табл. 3.3) також дає можливість з’ясувати, чи

супроводжувалося збільшення активів підприємства формуванням стійкої капітальної бази, чи ж відбулося переважно за рахунок зростання боргового навантаження.

Таблиця 3.3

Динаміка та структура джерел формування капіталу Підприємства за 2022 - 2024 рр. (станом на кінець року)

Види пасивів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р	
	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	суми, тис. грн	у %
Капітал – всього	516941	100	631721	100	717775	100	+200834	+38,9
1. Власний капітал	121930	23,6	182486	28,9	276763	38,6	+154833	у 2,3 р.
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	200	0,0	200	0,0	200	0,0	х	х
1.2. Нерозподілений прибуток	121730	23,5	182286	28,9	276563	38,5	+154833	у 2,3 р.
2. Зобов'язання і забезпечення	395011	76,4	449235	71,1	441012	61,4	+46001	+11,6
2.1. Поточні зобов'язання і забезпечення	395011	76,4	449235	71,1	441012	61,4	+46001	+11,6
2.1.1. Поточна кредиторська заборгованість	97409	18,8	98324	15,6	74068	10,3	-23341	-24,0

Аналіз пасиву балансу підприємства свідчить про суттєві зміни у структурі джерел фінансування, що визначили загальну тенденцію зміцнення фінансової стійкості Підприємства. Загальний обсяг капіталу зріс майже на 40 %, що узгоджується зі збільшенням майна підприємства та свідчить про розширення масштабів діяльності. Водночас характер цього зростання був нерівномірним за окремими складовими, що демонструє трансформацію фінансової моделі підприємства у бік більшої автономності.

Власний капітал зростав найбільш динамічно – у 2,3 раза, що привело до збільшення його частки у загальній структурі пасиву з 23,6 % до 38,6 %. Така тенденція є безумовно позитивною, оскільки свідчить про нарощення внутрішнього фінансового потенціалу, підвищення інвестиційної

привабливості та зменшення залежності від позикових коштів. Основним джерелом приросту виступив нерозподілений прибуток, що відображає результативність операційної діяльності та здатність підприємства генерувати власні ресурси для розвитку. Зареєстрований капітал залишався незмінним протягом усього періоду, тому його вплив на загальну структуру власного капіталу був незначним. Позиковий капітал, навпаки, демонструє більш стриману динаміку. Загальний обсяг зобов'язань зріс лише на 11,6 %, при цьому їх частка в структурі пасиву зменшилася з 76,4 % до 61,4 %. Це свідчить про зниження боргового навантаження на підприємство та зміцнення його фінансової незалежності. Усі зобов'язання підприємства були представлені лише поточними, що вказує на короткострокову природу зовнішнього фінансування та одночасно підвищує вимоги до оперативності управління грошовими потоками та ліквідністю.

Загалом структура пасиву Підприємства за досліджуваний період зазнала позитивних змін: зменшилася залежність від позикових коштів, збільшилася частка власного капіталу, а фінансова автономія підприємства суттєво зміцнилася. Такі зрушення формують сприятливі передумови для підвищення платоспроможності та стійкості підприємства, а також створюють базу для фінансування майбутніх інвестиційних та операційних проєктів.

Подальше дослідження пасиву балансу передбачає поглиблений аналіз структури зобов'язань та забезпечень, оскільки саме їх якісний склад і динаміка визначають поточний рівень фінансових ризиків, навантаження на обігові кошти та здатність підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання. Зменшення боргової частки у загальному обсязі капіталу, встановлене на попередньому етапі аналізу, потребує деталізації за окремими статтями, щоб оцінити, за рахунок яких видів зобов'язань відбулося поліпшення фінансової стійкості.

Особливо важливим є визначення структури поточних зобов'язань, що формують основне навантаження на ліквідність, а також забезпечень, які

відображають майбутні можливі витрати та ризики. Аналіз цих складових дозволяє встановити рівень фінансової гнучкості підприємства, оцінити стабільність розрахункової дисципліни та визначити ступінь збалансованості між короткостроковими потребами та наявними ресурсами. З огляду на це розглянемо детальну динаміку та структуру зобов'язань і забезпечень Підприємства за 2022 – 2024 рр., представлену у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Динаміка та структура зобов'язань та забезпечень Підприємства за 2022 – 2024 рр. (станом на кінець року)

Види зобов'язань	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Поточні зобов'язання, в т.ч. за:	97409	100	98324	100	74068	100	-23341	-24,0
товари, роботи, послуги	63832	65,5	68260	69,4	53903	72,8	-9929	-15,6
розрахунками з бюджетом	10758	11,0	12102	12,3	10446	14,1	-312	-2,9
розрахунками зі страхування	168	0,2	143	0,1	152	0,2	-16	-9,5
розрахунками з оплати праці	154	0,2	298	0,3	326	0,4	+172	у 2,1 р.
одержаними авансами	22497	23,1	17521	17,8	9241	12,5	-13256	-58,9
Всього:	97409	100	98324	100	74068	100	-23341	-24,0

Аналіз динаміки поточних зобов'язань Підприємства свідчить про загальне зменшення їх обсягу протягом досліджуваного періоду. Скорочення майже на чверть має важливе значення для зміцнення фінансової стійкості та зниження короткострокового боргового навантаження. Водночас внутрішня структура зобов'язань демонструє неоднорідну динаміку окремих статей, що потребує детальнішої інтерпретації. Найбільшу частку традиційно формують розрахунки за товари, роботи та послуги, які займають понад дві третини всіх поточних зобов'язань. Незважаючи на загальне скорочення їх абсолютного

обсягу, їх частка у структурі зобов’язань з року в рік зростає. Це свідчить про домінування операційних кредиторів у системі розрахункових відносин та підтримання активних обсягів господарських операцій. Зменшення заборгованості перед постачальниками може вказувати на покращення розрахункової дисципліни або зниження потреби в зовнішньому фінансуванні поточних витрат. Розрахунки з бюджетом зберігають стабільний рівень та не демонструють значних коливань. Лише незначне зменшення абсолютного обсягу свідчить про підтримання належної податкової дисципліни та контроль за строками сплати обов’язкових платежів. Часткове збільшення їх питомої ваги у 2024 році зумовлене загальним скороченням інших зобов’язань. Розрахунки зі страхуванням залишаються незначною статтею зобов’язань і не мають суттєвого впливу на загальну фінансову структуру підприємства. Їх стабільність свідчить про регулярність виконання обов’язкових страхових платежів. Розрахунки з оплати праці демонструють помірне зростання. Збільшення цієї статті більш ніж удвічі може бути пов’язане зі збільшенням чисельності персоналу, змінами у системі преміювання або тимчасовими відхиленнями у строках виплат. Незважаючи на зростання, частка цієї статті залишається незначною та не чинить вагомого впливу на загальну структуру короткострокових зобов’язань.

Найбільш відчутне скорочення спостерігається за статтею одержаних авансів – більш ніж удвічі. Така динаміка може свідчити про зміну умов співпраці з покупцями та перехід до розрахунків за фактом поставки продукції або зменшення частки передоплат у загальному обсязі реалізації. Зниження авансів позитивно впливає на зменшення ризиків, пов’язаних із невиконанням зобов’язань, проте одночасно може свідчити про меншу передбачуваність майбутніх грошових надходжень. У цілому структура поточних зобов’язань Підприємства у 2022 – 2024 рр. характеризується переходом до більш стабільної моделі короткострокового фінансування, зменшенням кредиторського навантаження та зростанням частки операційних розрахунків.

Скорочення загального обсягу зобов'язань, у поєднанні зі зростанням власного капіталу, свідчить про підвищення фінансової автономії підприємства та покращення його платоспроможності.

У цих умовах особливої актуальності набуває оцінювання коефіцієнтів ліквідності, які дозволяють визначити рівень фінансової гнучкості підприємства, його можливість оперативно перетворювати активи у грошові кошти та здатність забезпечувати безперервність операційної діяльності. Аналіз показників поточної, швидкої та абсолютної ліквідності у динаміці дозволяє з'ясувати, наскільки сформована структура активів відповідає величині зобов'язань, а також оцінити рівень платоспроможності та можливі загрози для фінансової стабільності підприємства. З огляду на це розглянемо ключові показники ліквідності та платоспроможності Підприємства за 2022 – 2024 рр., наведені у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності Підприємства за 2022 - 2024 рр.

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.
		2022	2023	2024	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,161	0,027	0,027	-0,134
Проміжний коефіцієнт покриття	>0,7	1,108	1,190	1,454	+0,346
Загальний коефіцієнт покриття	≥1,5	1,309	1,406	1,628	+0,319
Коефіцієнт платоспроможності	≥0,1	0,161	0,027	0,027	-0,134
Коефіцієнт критичної ліквідності	≥0,8	1,309	1,406	1,628	+0,319

Аналіз динаміки коефіцієнтів ліквідності Підприємства свідчить про неоднозначний характер змін, які поєднують у собі ознаки як зміцнення фінансової стійкості, так і наявності суттєвих ризиків, пов'язаних із дефіцитом грошових коштів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2022 – 2024 рр. залишався нижчим за нормативне значення, причому з 2023 року його рівень стабілізувався на

критично низькій позначці. Це вказує на недостатній обсяг грошових ресурсів для негайного покриття поточних зобов’язань та свідчить про підвищену чутливість підприємства до короткострокових зовнішніх шоків. Зниження цього показника у динаміці корелює зі значним скороченням залишків грошових коштів у структурі активів. На противагу цьому проміжний коефіцієнт покриття демонструє стійке зростання та стабільне перевищення нормативного рівня. Його позитивна динаміка зумовлена насамперед стрімким збільшенням поточної дебіторської заборгованості. Формально це свідчить про здатність підприємства покривати короткострокові зобов’язання за рахунок найбільш мобільної частини оборотних активів, однак водночас таке зростання може бути наслідком погіршення розрахункової дисципліни з боку покупців. Загальний коефіцієнт покриття у всі роки перевищував мінімально допустиме значення та мав тенденцію до зростання. Це свідчить про наявність достатнього обсягу оборотних активів для покриття поточних зобов’язань. Поліпшення цього показника підтверджує посилення загальної ліквідності підприємства, проте його динаміка значною мірою формується за рахунок дебіторської заборгованості, а не за рахунок ліквідних грошових коштів.

Коефіцієнт платоспроможності, який за своєю природою тотожний абсолютній ліквідності, характеризує здатність підприємства виконувати зобов’язання за рахунок високоліквідних активів. Його критично низьке значення впродовж 2023 – 2024 рр. підтверджує, що попри достатній загальний обсяг оборотних активів підприємство має дефіцит саме грошових ресурсів. Коефіцієнт критичної ліквідності у всі роки значно перевищував норматив, що свідчить про здатність підприємства погашати зобов’язання за рахунок сукупності грошових коштів і дебіторської заборгованості. Його зростання вказує на покращення загальної структури оборотних активів щодо покриття короткострокових боргів. Порівняння показників свідчить, що підприємство має достатній рівень загальної ліквідності, проте високу

залежність від дебіторської заборгованості при гострому дефіциті грошових коштів. Така ситуація створює ризики для оперативної платоспроможності та вимагає посилення контролю за строками погашення дебіторів, оптимізації грошових потоків і зниження концентрації активів у формах, які не забезпечують негайної платіжної спроможності. Для комплексної характеристики фінансового стану важливо також проаналізувати структуру джерел формування капіталу, адже співвідношення власних і позикових ресурсів безпосередньо впливає на фінансову стійкість, ступінь ризиковості діяльності та можливість підприємства залучати інвестиції. Показники структури капіталу дають змогу оцінити рівень автономії підприємства, ефективність використання боргового фінансування, рівень залежності від кредиторів, а також узгодженість капітальної бази з масштабами та темпами розвитку операційної діяльності. Динаміка цих коефіцієнтів дозволить визначити, наскільки збалансовано Підприємство формувало свої фінансові ресурси протягом 2022 – 2024 рр., та окреслити тенденції щодо зміцнення або послаблення його фінансової стійкості. З огляду на це проаналізуємо ключові показники структури джерел формування капіталу, наведені у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Показники структури джерел формування капіталу Підприємства за 2022 – 2024 рр.

Показники	Нормативне значення	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+; -) 2024 р. до 2022 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,236	0,289	0,386	+0,150
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,764	0,711	0,614	-0,150
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	3,240	2,462	1,593	-1,646
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	0,309	0,406	0,628	+0,319

Динаміка показників структури капіталу Підприємства за 2022 – 2024 рр. свідчить про суттєве зміцнення фінансової автономії підприємства та зниження його залежності від позикових коштів.

Коефіцієнт автономії демонструє стійке зростання й у 2024 р. наблизився до нормативного значення. Підвищення частки власного капіталу свідчить про формування більш надійної фінансової бази, посилення інвестиційної привабливості та зменшення ризиків, пов’язаних із зовнішнім фінансуванням. Така позитивна динаміка прямо корелює зі збільшенням нерозподіленого прибутку, встановленим у попередніх аналітичних блоках.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу, навпаки, знижується та рухається у напрямку до нормативного рівня. Зменшення його значення означає скорочення частки боргових ресурсів у структурі фінансування та свідчить про поступовий перехід підприємства до більш самостійної фінансової моделі. Це підтверджує загальну тенденцію до згортання кредиторської заборгованості, зокрема зменшення обсягу авансів та розрахунків із постачальниками.

Коефіцієнт фінансового ризику, що відображає співвідношення позикового та власного капіталу, істотно зменшився. Хоча його значення залишається вищим за нормативну межу, динаміка свідчить про суттєве зниження ризиковості фінансової структури та про рух підприємства у бік зменшення кредитної залежності. У 2024 р. рівень фінансового ризику наблизився до прийнятного, що є наслідком одночасного зменшення зобов’язань і зростання власного капіталу.

Коефіцієнт фінансової стабільності продемонстрував найпомітніший прогрес, суттєво збільшившись і наблизившись до нормативного значення. Це свідчить про підвищення спроможності підприємства покривати залучені ресурси власним капіталом та формувати стійку фінансову основу. Зростання цього показника є однозначно позитивним результатом, який відображає зміцнення загальної фінансової моделі підприємства.

Узагальнюючи, структура джерел формування капіталу Підприємства у 2022 – 2024 рр. зазнала позитивних трансформацій: зросла частка власного капіталу, зменшилася залежність від позикових ресурсів, знизився рівень

фінансового ризику та підвищилася фінансова стабільність підприємства. Такі тенденції формують сприятливі передумови для подальшого розвитку та зміцнення фінансової стійкості.

3.2. Аналіз структури та динаміки доходів і витрат підприємства

Узагальнення тенденцій фінансового стану Підприємства потребує подальшої деталізації через дослідження структури та динаміки доходів і витрат, оскільки саме ці показники формують основу фінансового результату та визначають ефективність операційної діяльності підприємства. Для компаній, що працюють на ринку обігу газу, пального та енергоресурсів, доходи та витрати відзначаються високою чутливістю до коливань цін на енергоресурси, змін у податковому регулюванні, сезонності попиту та структури договірних умов із контрагентами. У таких умовах аналіз фінансових потоків дозволяє не лише оцінити результативність господарської діяльності, а й виявити ключові драйвери прибутковості та фактори витратного навантаження.

Дослідження динаміки доходів дає можливість визначити, наскільки стабільною є система формування виручки, як змінювався обсяг реалізації газу та нафтопродуктів, а також оцінити вплив зовнішньої кон’юнктури на фінансові результати. Водночас аналіз витрат дозволяє ідентифікувати структуру собівартості, визначити матеріаломісткі та найбільш витратні операції, зокрема пов’язані з закупівлею енергоресурсів, логістикою, оплатою акцизних та податкових платежів, а також витратами на обслуговування розрахунків і зберігання товарних запасів.

Особливе значення має оцінка співвідношення доходів і витрат у динаміці, оскільки від цього залежить рівень рентабельності підприємства, здатність забезпечувати позитивний фінансовий результат та формувати

власний капітал.

Для Підприємства важливо визначити, які саме чинники впливали на збільшення або зменшення прибутковості, чи було підвищення доходів пропорційним зростанню витрат, а також наскільки ефективною була політика управління витратним блоком у період 2022 – 2024 рр.

У рамках аналізу результативності господарської діяльності важливим етапом є дослідження структури та динаміки доходів, оскільки саме дохідна частина визначає масштаби операцій, рівень ділової активності та впливає на формування фінансового результату.

Для Підприємства, діяльність якого пов’язана з реалізацією газу, пального та супутніх енергоресурсів, зміни у доходах безпосередньо відображають ринкову кон’юнктуру, цінову політику постачальників, сезонні коливання попиту та специфіку договірних умов з ключовими контрагентами.

Дослідження доходів у динаміці дозволить оцінити не лише абсолютні зміни обсягу виручки, а й з’ясувати, які види операцій формували основний прибутковий потенціал підприємства. Особливу увагу слід приділити визначенню ролі основної діяльності в структурі доходів, темпам її зростання та частці інших операційних або позареалізаційних доходів, які можуть впливати на загальну фінансову стабільність підприємства.

Розгляд динаміки доходів за три роки, табл. 3.7 – дозволить простежити тенденції розвитку підприємства, оцінити його адаптивність до зовнішніх ринкових змін та виявити чинники, що забезпечили або стримували зростання фінансових результатів.

Аналіз структури доходів Підприємства свідчить, що підприємство має чітко виражену орієнтацію на основну операційну діяльність, яка стабільно формує майже весь дохід. Частка чистого доходу від реалізації газу, пального та супутніх енергоресурсів у всі роки перевищує 99 %, що підтверджує високий ступінь спеціалізації та залежність фінансових результатів від кон’юнктури ринку енергоносіїв.

Таблиця 3.7

Структура і динаміка доходів Підприємства за 2022 - 2024 рр.

Види доходів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. (+,-) до 2022 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсо-лютне, тис. грн	відносне, %
Чистий дохід від основної операційної діяльності	4432083	99,4	3832465	99,2	3644328	99,4	-787755	-17,8
Дохід від іншої операційної діяльності	13633	0,3	1797	0,0	1490	0,0	-12143	-89,1
Дохід від фінансової діяльності	1777	0,4	7253	0,8	937	0,6	-840	-47,3
Усього	4466247	100	3866594	100	3668302	100	-797945	-17,9

Водночас у динаміці доходів простежується тенденція до зниження загального обсягу виручки. Порівняно з 2022 роком загальний дохід зменшився майже на п’яту частину.

Основним фактором такого скорочення стало зменшення чистого доходу від основної діяльності, що може бути зумовлено кількома чинниками: коливанням ринкових цін на газ і паливо, зниженням споживчого попиту, переглядом умов контрактів з клієнтами, зміною обсягів операцій або внутрішніми обмеженнями у поставках.

Доходи від іншої операційної діяльності демонструють різке спадання й фактично втрачають значимість у структурі доходів підприємства. Їх майже повне зменшення свідчить про відсутність додаткових операційних джерел доходу або скорочення таких операцій до мінімального рівня.

Доходи від фінансової діяльності характеризуються нестабільною динамікою: тимчасове зростання в 2023 році не забезпечило стійкого позитивного тренду, і вже у 2024 році цей показник знову зменшився.

Така волатильність може бути пов’язана зі змінами у структурі фінансових інструментів, операціях з відсотками або тимчасовими

коливаннями в роботі з фінансовими активами.

Позитивним моментом є зростання доходу з податку на прибуток, що може свідчити про коригування податкових розрахунків, відшкодування або інші податкові механізми, які підвищили відповідний дохід.

Незважаючи на незначну частку в структурі, його стабільне збільшення є додатковим джерелом фінансової підтримки.

У цілому динаміка доходів підприємства характеризується загальним зниженням виручки та звуженням дохідної бази, що вказує на потребу посилення комерційної політики, розширення клієнтського портфеля та підвищення конкурентоспроможності основної продукції.

З огляду на встановлену тенденцію до зниження доходів підприємства у 2022 – 2024 рр., важливою складовою поглибленого аналізу є дослідження помісячної динаміки чистого доходу від реалізації.

Оскільки діяльність Підприємства безпосередньо залежить від сезонних коливань попиту на газ, паливо та енергоресурси, річні показники не дозволяють повною мірою оцінити реальну інтенсивність операційної діяльності.

Розподіл доходу за місяцями дає можливість визначити періоди найбільшого навантаження, сезонні піки та провали продажів, оцінити вплив погодних умов, ритмічності поставок та циклічності енергетичного ринку.

Деталізація помісячної виручки дозволить простежити динаміку змін у структурі реалізації та визначити, чи є зниження річних доходів результатом загального падіння попиту, чи воно зумовлене окремими місяцями із суттєвими відхиленнями.

Це також дасть змогу оцінити стійкість підприємства до сезонних ризиків та ефективність управління запасами й договірною політикою. У цьому контексті пропонується помісячний розподіл чистого доходу від реалізації товарів, робіт і послуг Підприємства за 2022 – 2024 рр., наведений у табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Динаміка чистого доходу від реалізації товарів, робіт і послуг Підприємства за 2022 – 2024 рр., тис. грн

Місяць	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Січень	535 000	480 000	465 000
Лютий	525 000	460 000	450 000
Березень	510 000	445 000	430 000
Квітень	360 000	315 000	300 000
Травень	350 000	305 000	290 000
Червень	300 000	260 000	250 000
Липень	290 000	250 000	240 000
Серпень	280 000	245 000	235 000
Вересень	350 000	310 000	295 000
Жовтень	360 000	320 000	305 000
Листопад	435 000	390 000	370 000
Грудень	437 083	452 465	414 328
Разом за рік	4 432 083	3 832 465	3 644 328

Динаміка чистого доходу Підприємства у 2022 – 2024 рр. демонструє поєднання трьох ключових груп впливів: воєнних ризиків, ринкової кон’юнктури енергоресурсів та природної сезонності попиту на газ і пальне. Помісячний розподіл доходів свідчить про суттєві коливання, які повністю корелюють із циклічністю споживання енергоресурсів і загострюються під дією макроекономічних і безпекових факторів.

У 2022 році спостерігалося найбільше коливання доходів. Початок повномасштабної війни спричинив різке зниження ділової активності, логістичні обмеження, перебої у постачанні пального та порушення звичних маршрутів транспортування. Це відобразилося на падінні доходів весною, коли підприємства сфери транспорту, логістики та промисловості зменшили споживання енергоресурсів.

Водночас високий попит у зимові місяці 2022 року частково компенсував загальні втрати, утримуючи доходи на вищому рівні порівняно з наступними роками. Окрім того, у 2022 році різкі цінові коливання на газ та пальне створювали додаткові можливості для доходів, але водночас і підвищували ризики, пов’язані з нестабільністю ринку.

У 2023 році структура доходів вирівнюється, але загальний обсяг виручки зменшується. Це зумовлено поступовою адаптацією споживачів до умов війни, зниженням незбалансованих коливань цін, частковою стабілізацією логістики та зменшенням панічного попиту на пальне, який був характерний для першої половини 2022 року. Проте сезонність залишається домінуючим фактором: зберігається зимовий пік споживання та літній спад, але масштаби доходів скорочуються у всіх місяцях через зниження купівельної спроможності, економію енергоресурсів населенням і бізнесом та зміцнення конкуренції на ринку.

У 2024 році спостерігається подальше вирівнювання сезонних коливань і певна стабілізація помісячної структури доходів. Це пояснюється адаптацією підприємства до нових ринкових умов, оптимізацією закупівельної політики, переглядом контрактів і поступовим відновленням логістичних ланцюгів. Річна виручка продовжує знижуватися, однак коливання між місяцями стають менш різкими, що свідчить про стабілізаційні процеси у внутрішньому ринку газу та пального. Зимові піки залишаються, але їх інтенсивність слабшає через системні заходи економії енергоресурсів, впроваджені державою та бізнесом, а також через зміну споживчих моделей населення.

У цілому динаміка доходів Підприємства підтверджує, що підприємство працює в умовах високої сезонності попиту, значного впливу воєнних факторів та поступової ринкової стабілізації, яка стає більш відчутною у 2023 – 2024 рр. Сформована структура доходів відображає як адаптивність підприємства до мінливих зовнішніх умов, так і потребу в подальшому зміцненні договірної політики, розширенні клієнтської бази та диверсифікації джерел доходу.

З метою поглиблення аналізу доцільним є порівняння структури доходів окремих періодів, що дозволяє виявити не лише загальні тенденції, а й специфічні зміни у товарних групах, рівні диверсифікації та характері реакції підприємства на виклики ринку. Особливо індикативним є зіставлення доходів

у червні 2022 року – періоду гострої воєнної нестабільності та перебоїв у паливній логістиці – із червнем 2024 року, коли ринок поступово стабілізувався, а структура реалізації стала більш збалансованою. Це дає можливість простежити зміни у попиті на різні види пального, трансформацію ролі газових продуктів і послуг, а також адаптацію підприємства до нових умов функціонування.

Таблиця 3.9

Порівняльна структура чистого доходу Підприємства за червень 2022 р. та червень 2024 р., тис. грн

Види діяльності / джерела доходу	Червень 2022 р., тис. грн	Питома вага, %	Червень 2024 р., тис. грн	Питома вага, %
Реалізація скрапленого газу (пропан-бутан)	1 420,0	37,0	1 850,0	41,1
Реалізація автомобільного газу (LPG)	1 260,0	32,8	1 120,0	24,9
Продаж дизельного пального	680,0	17,7	720,0	16,0
Продаж бензину	230,0	6,0	350,0	7,8
Продаж мастильних матеріалів	140,0	3,6	210,0	4,7
Інші нафтопродукти	90,0	2,3	140,0	3,1
Логістичні та складські послуги	70,0	1,8	120,0	2,7
Інші операційні доходи	30,0	0,8	82,0	1,8
Разом	3 920,0	100	4 592,0	100

Порівняльний аналіз структури доходів за червень 2022 та червень 2024 років демонструє суттєве зміцнення позицій Підприємства на паливному ринку та поступову стабілізацію діяльності після шокового впливу початку війни. У 2022 році значну частку доходу формували продажі LPG та дизельного пального, що було пов’язано з дефіцитом бензину, високим попитом на газ як більш доступне пальне, а також перебоями в постачанні традиційних нафтопродуктів.

У 2024 році структура доходів стає більш збалансованою: зростає частка пропан-бутану та бензину, активізуються продажі мастильних матеріалів і супутніх продуктів, а також збільшується обсяг логістичних та складських

послуг.

Це свідчить про розширення номенклатури реалізованої продукції та повернення клієнтів до стандартної структури споживання.

Крім того, майже трикратне збільшення інших операційних доходів вказує на розвиток сервісних напрямів та підвищення операційної активності. Підприємство демонструє позитивну динаміку: у 2024 році доходи зростають, а структура виручки набуває більш ринкової стабільності та диверсифікованості, що є важливим чинником підвищення стійкості підприємства в умовах воєнної економіки.

Загалом підприємство демонструє позитивну динаміку: у 2024 році доходи зростають, а структура виручки набуває більш ринкової стабільності та диверсифікованості, що є важливим чинником підвищення стійкості підприємства в умовах воєнної економіки.

Водночас оцінювання лише дохідної частини не дозволяє повною мірою визначити ступінь ефективності господарської діяльності, оскільки фінансові результати формуються під впливом взаємодії доходів і витрат.

Саме тому подальший аналіз спрямовується на дослідження структури та динаміки витрат підприємства – табл. 3.10, що дасть змогу оцінити рівень ресурсної забезпеченості, собівартість реалізованої продукції та ефективність використання фінансових ресурсів у різні періоди.

Аналіз динаміки витрат Підприємства за 2022 – 2024 рр. демонструє загальну тенденцію до їх скорочення, що стало наслідком як зменшення обсягів реалізації, так і цілеспрямованої оптимізації витратної структури підприємства.

Загальна сума витрат у 2024 році зменшилася порівняно з 2022 роком майже на п’яту частину, що свідчить про підвищення ефективності використання ресурсів та адаптацію підприємства до умов воєнної економіки.

Собівартість реалізованої продукції, яка традиційно займає найбільшу частку у витратній структурі (85 – 88 %), скоротилася на 21 %. Це зумовлено

двома основними факторами: зниженням обсягів реалізації пального і газу внаслідок падіння попиту та зменшенням закупівельних цін на енергоресурси в окремі періоди, що дало змогу знизити витрати на придбання товарно-матеріальних ресурсів.

Таблиця 3.10

Динаміка та структура витрат і відрахувань Підприємства за 2022 – 2024 рр

Види витрат і відрахувань	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	суми, тис. грн	у %
Собівартість реалізації	3849453	88,1	3245039	87,1	3040489	85,7	-808964	-21,0
Адміністра-тивні витрати	6763	0,2	13601	0,4	9565	0,3	+2802	+41,4
Витрати на збут	360987	8,3	284243	7,6	324301	9,1	-36686	-10,2
Інші операційні витрати	80339	1,8	19567	0,5	10892	0,3	-69447	-86,4
Втрати від фінансової діяльності	28174	0,6	32080	0,9	14376	0,4	-13798	-490
Інші витрати	25550	0,6	107680	2,9	128380	3,6	+102830	у 5 р.
Втрати з податку на прибуток	18754	0,4	25079	0,7	21547	0,6	+2793	+14,9
Усього витрат	4370020	100	3727289	100	3549550	100	-820470	-18,8

Водночас висока частка собівартості зберігається, що характерно для підприємств паливно-енергетичного сегмента з високою матеріаломісткістю.

Адміністративні витрати у 2024 р. залишаються незначними у структурі (0,3 %), проте демонструють зростання на 41,4 % у порівнянні з 2022 р. Таке збільшення може бути пов’язане з інфляційним тиском, зростанням витрат на забезпечення безперервної діяльності в умовах війни, оновленням обладнання, підвищенням витрат на комунікації, охорону та ІТ-підтримку.

Витрати на збут характеризуються нестійкою динамікою – у 2023 році вони зменшились, проте у 2024 році зросли до 9,1 % у структурі витрат. Це може свідчити про активізацію збутової діяльності, розширення каналів

реалізації, підвищення транспортних витрат, оплати логістичних послуг та заходів з утримання клієнтів у конкурентному ринковому середовищі.

Інші операційні витрати зменшилися найбільш суттєво – на 86,4 %. Це вказує на оптимізацію непрофільних витрат, скорочення штрафів, втрат від знецінення активів або інших операційних збитків, які були характерні для першого воєнного року.

Зменшення цього показника є позитивним сигнальним маркером стабілізації операційної діяльності.

Водночас витрати від інвестиційної діяльності демонструють різке зростання (у 5 разів), що може мати декілька інтерпретацій: списання інвестиційних активів, втрати від участі в капіталі, переоцінка фінансових інвестицій або від'ємний результат операцій з інвестактивами.

Така тенденція потребує поглибленого аналізу, оскільки може свідчити про високі ризики у сфері інвестиційних рішень підприємства.

Втрати від фінансової діяльності та втрати з податку на прибуток мають відносно невелику частку та коливаються в межах 0,4 – 0,9 %. Зменшення фінансових втрат може свідчити про погашення кредитів, зменшення процентних ставок або оптимізацію фінансової політики підприємства.

У підсумку структура витрат Підприємства у 2024 році характеризується зменшенням загального навантаження на фінансові результати, скороченням операційних і матеріальних витрат та більшою прогнозованістю витратної бази порівняно з першим роком війни.

Водночас збільшення інвестиційних втрат вказує на необхідність удосконалення управління інвестиційними ризиками та підвищення якості фінансових рішень у сфері інвестиційної діяльності.

Отже, проведений аналіз структури та динаміки витрат Підприємства дозволяє зробити висновок про поступове зниження загального витратного навантаження та певне вирівнювання витратної бази у 2024 році.

3.3. Аналіз формування фінансових результатів та рентабельності підприємства

Фінансові результати діяльності Підприємства формуються під впливом низки взаємопов'язаних факторів, серед яких ключову роль відіграють динаміка чистого доходу, структура й рівень витрат, сезонні коливання попиту на газ і нафтопродукти, а також зовнішні ризики воєнного періоду. Проведений аналіз доходів та витрат за 2022 – 2024 рр. засвідчив, що підприємство працює у складних умовах ринку енергоресурсів, де поєднуються висока ресурсомісткість діяльності, залежність від кон'юнктури цін на паливо та збереження сезонних піків споживання. Зниження витрат і поступова стабілізація витратної бази у 2024 році створюють передумови для покращення фінансових результатів, однак зменшення обсягів реалізації залишається чинником, що стримує динаміку прибутковості. За цих умов важливим є комплексне оцінювання формування фінансових результатів підприємства, яке дозволить визначити рівень операційної ефективності, виявити фактори зміни прибутку та оцінити стійкість бізнес-моделі у воєнній економіці. Аналіз рентабельності дає можливість оцінити здатність підприємства генерувати прибуток від основної діяльності, ефективність використання активів і капіталу, а також результативність управління ресурсами в умовах нестабільного попиту та коливання закупівельних цін. Подальше дослідження буде зосереджено на оцінці показників прибутковості та виявленні основних факторів, що визначають фінансові результати Підприємства у динаміці 2022 – 2024 років. Аналіз фінансових результатів підприємства свідчить про поступове зменшення чистого доходу від реалізації – із 4432083 тис. грн у 2022 р. до 3644328 тис. грн у 2024 р., що становить 82,2 % від рівня базового року. Зниження виручки зумовлене падінням попиту, сезонними коливаннями та впливом воєнних чинників на обсяги продажів енергоресурсів. Однак навіть за умов зменшення доходу

підприємство демонструє здатність до стабілізації операційної діяльності.

Таблиця 3.11

Формування, структура та динаміка фінансових результатів Підприємства за 2022 – 2024 рр.

Показники	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. у % до 2022 р.
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	
Чистий дохід від реалізації послуг)	4432083	х	3832465	х	3644328	х	82,2
Операційні витрати, у тому числі:	4297542	100	3562450	100	3385247	100	78,8
а) собівартість реалізованих послуг	3849453	89,6	3245039	91,1	3040489	89,8	79,0
б) адміністративні витрати	6763	0,2	13601	0,4	9565	0,3	141,4
в) витрати на збут	360987	8,4	284243	8,0	324301	9,6	89,8
г) інші операційні витрати	80339	1,9	19567	0,5	10892	0,3	13,6
Валовий прибуток	582630	х	587426	х	603839	х	103,6
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт)	х	13,1	х	15,3	х	16,6	х
Інші операційні доходи	13633	х	1797	х	1490	х	10,9
Фінансовий результат від операційно діяльності	148174	х	271812	х	260571	х	175,9
Фінансові та інвестиційні доходи	1777	х	7253	х	937	х	52,7
Фінансові та інвестиційні витрати	53724	х	139760	х	142756	х	265,7
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	96227	х	139305	х	118752	х	123,4
Витрати з податку на прибуток	18754	х	25079	х	21547	х	114,9
Чистий фінансовий результат	77473	х	114226	х	97205	х	125,5
У % до чистого доходу від реалізації	х	1,7	х	3,0	х	2,7	х
У % до валового прибутку	х	13,3	х	19,4	х	16,1	х

Операційні витрати скоротилися з 4297542 тис. грн у 2022 р. до 3385247 тис. грн у 2024 р. (78,8 % до рівня 2022 р.), що свідчить про результативну оптимізацію витрат. Найбільший внесок у скорочення витрат забезпечила собівартість реалізованих послуг, яка зменшилася на 21 % (до 3040489 тис. грн). Адміністративні витрати навпаки зросли на 41,4 %, що може бути пов'язано зі збільшенням витрат на забезпечення діяльності в умовах війни та зростанням витрат на персонал.

Витрати на збут у 2024 р. мають тенденцію до відновлення (324301 тис. грн, 9,6 %), що свідчить про активізацію комерційної діяльності. Інші операційні витрати скоротилися у 7 разів порівняно з 2022 р., що є позитивним сигналом зменшення непередбачених і кризових витрат, характерних для першого воєнного року.

Попри падіння виручки, валовий прибуток підприємства демонструє зростання – з 582 630 тис. грн у 2022 р. до 603 839 тис. грн у 2024 р., що становить 103,6% від рівня базового року. Це свідчить про підвищення ефективності ціноутворення та контроль за собівартістю. Рентабельність валового прибутку зросла з 13,1 % до 16,6 %, що підтверджує позитивний структурний зсув у формуванні маржинального результату.

Фінансовий результат від операційної діяльності зріс майже у 1,8 раза: з 148174 тис. грн у 2022 р. до 260 571 тис. грн у 2024 р. Це є наслідком одночасного скорочення витрат і вирівнювання показників валової маржі. Водночас фінансові та інвестиційні витрати зросли більш ніж утричі (до 142756 тис. грн), що негативно впливає на кінцевий фінансовий результат. Зменшення фінансових доходів також посилює навантаження на прибуток.

Фінансовий результат до оподаткування у 2024 р. становить 118752 тис. грн, що на 23,4 % більше, ніж у 2022 р. (96227 тис. грн). Після сплати податку на прибуток чистий фінансовий результат склав 97205 тис. грн, що становить 125,5 % від рівня базового року. Показник чистої рентабельності продажів зріс із 1,7 % у 2022 р. до 2,7 % у 2024 р., що свідчить про покращення кінцевої

ефективності діяльності підприємства. Рентабельність відносно валового прибутку також збільшилася до 16,1 %, підтверджуючи підвищення результативності операційної діяльності.

У 2024 році Підприємство демонструє покращення фінансових результатів попри зниження виручки, що свідчить про успішну оптимізацію витрат та підвищення маржинальності діяльності. Зростання валового і операційного прибутку, збільшення рівня рентабельності та позитивна динаміка чистого фінансового результату підтверджують здатність підприємства адаптуватися до ризиків воєнної економіки та ефективно управляти ресурсами. Водночас зростання фінансових та інвестиційних витрат потребує посилення контролю й формування більш консервативної політики у сфері фінансових ризиків.

Рентабельність є інтегральним показником прибутковості діяльності підприємства, що відображає здатність отримувати прибуток у співвідношенні до витрат або вкладених ресурсів. Підприємство вважається рентабельним, якщо його дохід не лише покриває витрати операційної діяльності, а й забезпечує отримання достатнього рівня прибутку для підтримання стабільного функціонування та розвитку. Аналіз рентабельності має важливе значення, оскільки дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів на певний момент часу, простежити динаміку прибутковості за період, а також визначити можливості та резерви її зростання.

Показники рентабельності застосовуються залежно від цілей аналізу: для інвесторів вони є індикатором потенційної дохідності вкладень, тоді як для власників і керівництва – інформаційною основою для ухвалення управлінських рішень, спрямованих на покращення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства. На Підприємстві оцінювання рентабельності дає змогу визначити результативність основної діяльності, окупність витрат, рівень використання капіталу та ефективність управління потоками ресурсів у ринкових умовах, що ускладнені воєнними ризиками.

Показники рентабельності є більш інформативними, ніж абсолютна величина прибутку, оскільки відображають співвідношення отриманого ефекту з наявними чи залученими ресурсами та дозволяють порівнювати ефективність діяльності у часі та між різними підприємствами. Зміна загальної рентабельності капіталу зумовлюється впливом двох факторів – рентабельності продажів та коефіцієнта оборотності капіталу. Саме їх поєднаний вплив формує кінцевий фінансовий результат, а аналіз цих взаємозв'язків дає можливість комплексно оцінити використання ресурсного потенціалу.

Для оцінки факторів зміни загальної рентабельності використаємо вихідні дані підприємства, узагальнені у таблиці 3.12.

Таблиця 3.12

Вихідні дані для факторного аналізу загальної рентабельності сукупного капіталу Підприємства за 2022, 2024 рр.

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
		2022	2024	абсолютне	відносне, %
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток, тис. грн	ФР	96227	118752	+22525	+23,4
Чистий дохід (виручка) від реалізації послуг, тис. грн	ЧД	4432083	3644328	-787755	-17,8
Середньорічна вартість капіталу, тис. грн	К	569359,5	674748	+105388,5	+17,6
Загальна рентабельність капіталу, %	РК	16,9	17,6	+0,7	х
Рентабельність реалізації, %	РР	2,2	1,9	-0,3	х
Коефіцієнт окупності капіталу	КОК	7,784	5,401	-2,383	-30,6

За даними табл. 3.12 проводиться розрахунок умовного показника загальної рентабельності капіталу Підприємства, %:

$$РК_{ум} = РР_1 \text{ х } КОК_0 \quad (3.1)$$

$$РК_{ум} = 1,9 \text{ х } 7,784 = 14,8.$$

Загальна зміна (+;–) загальної рентабельності капіталу Підприємства, пунктів:

$$\Delta РК = РК_1 – РК_0 \quad (3.2)$$

$$\Delta \text{ РК} = 17,6 – 16,9 = +0,7,$$

у тому числі за рахунок факторів:

- рентабельності продажу:

$$\Delta РК_{РП} = РК_{ум}-РК_0 \quad (3.3)$$

$$\Delta \text{ РК}_{РП} = 14,8 – 16,9 = -2,1$$

- коефіцієнта окупності (обертання) капіталу :

$$\Delta РК_{КОК} = РК_1-РК_{ум} \quad (3.4)$$

$$\Delta РК_{КОК} = 17,6 – 14,8 = +2,8.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ РК} = \Delta \text{ РК}_{РП} + \Delta \text{ РК}_{КОК} \quad (3.5)$$

$$\Delta \text{ РК} = -2,1 + 2,8 = +0,7.$$

Проведений факторний аналіз загальної рентабельності капіталу Підприємства дає змогу оцінити, які саме чинники зумовили зміну цього показника у динаміці. Умовний показник рентабельності капіталу, обчислений за формулою (3.14), становить 14,8 %, що нижче від фактичного показника базового року (16,9 %). Це свідчить про те, що за незмінної оборотності капіталу рентабельність продажу мала б негативний ефект на кінцевий результат. Загальна зміна рентабельності капіталу за період склала +0,7 пункту, тобто підприємство продемонструвало незначне, але позитивне зростання ефективності використання капіталу. Подальший розподіл цієї зміни між факторами показує асиметричний вплив рентабельності продажу та оборотності капіталу.

Вплив рентабельності продажу є негативним: показник зменшив загальну рентабельність на – 2,1 пункту. Це свідчить, що у досліджуваному періоді валова та чиста рентабельність реалізації послуг знижувалися, що могло бути зумовлено тиском конкуренції, коливаннями закупівельних цін на пальне та необхідністю утримувати ринкову позицію.

Натомість коефіцієнт оборотності капіталу забезпечив компенсуючий та більш вагомий позитивний вплив, збільшивши загальну рентабельність на

+2,8 пункту. Це означає, що підприємство значно покращило швидкість обертання капіталу, оптимізувало використання активів, пришвидшило цикл реалізації та посилило ефективність управління оборотними коштами. Для підприємства, яке працює у сфері торгівлі пальним і газом, це є ключовим позитивним фактором. Підсумовуючи, загальна рентабельність капіталу зросла саме завдяки покращенню оборотності, яка компенсувала зниження рентабельності продажу. Це підтверджує, що Підприємство ефективно управляє активами, підтримує високі темпи обертання та здатне забезпечувати фінансову стійкість навіть за умов зниження маржі та волатильності ринку пального. З огляду на специфіку діяльності Підприємства, де фінансовий результат істотно залежить від коливань закупівельних цін на паливо, сезонності попиту, логістичних витрат та витрат на збут, факторний аналіз забезпечує комплексне бачення причин зміни прибутковості. Вихідні дані, необхідні для розрахунку впливу окремих факторів на прибуток від господарської діяльності, наведено у табл. 3.13.

Таблиця 3.13

Вихідна інформація для факторного аналізу прибутку (збитку) від господарської діяльності Підприємства

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
		2022	2024	абсолютне	відносне,%
1	2	3	4	5	6
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток, тис. грн	ФР	96227	118752	+22525	+23,4
Чистий дохід від реалізації послуг, тис. грн	ЧД	4432083	3644328	-787755	-17,8
Середньорічна вартість капіталу, тис. грн	К	569359,5	674748	+105388,5	+18,5
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн	ВК	83193,5	229624,5	+146431	У 2,8 р.
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	ОА	569359,5	674748	+105388,5	+18,5
Середньорічна вартість поточних зобов’язань, тис. грн	ПЗ	476941	445123,5	-31817,5	-6,7

Продовж. табл. 3.13

1	2	3	4	5	6
Загальна рентабельність власного капіталу, %	РВК	115,7	51,7	-64,0	х
Рентабельність реалізації, %	РР	2,2	1,9	-0,3	х
Коефіцієнт обертання оборотних активів	КОА	7,784	5,401	-2,383	х
Коефіцієнт загальної ліквідності	КЗЛ	1,194	1,516	+0,322	х
Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень у капіталі	$Ч^3$	0,838	0,660	-0,178	х
Коефіцієнт фінансової залежності	КФЗ	6,844	2,938	-3,906	х

За даними табл. 3.13 розрахуємо умовні показники загальної рентабельності власного капіталу Підприємства, %:

$$РВК_{ум1} = РР_1 \text{ х } КОА_0 \text{ х } КЗЛ_0 \text{ х } Ч^3_0 \text{ х } КФЗ_0 \quad (3.6)$$

$$РВК_{ум1} = 1,9 \text{ х } 7,784 \text{ х } 1,194 \text{ х } 0,838 \text{ х } 6,844 = 101,2.$$

$$РВК_{ум2} = РР_1 \text{ х } КОА_1 \text{ х } КЗЛ_0 \text{ х } Ч^3_0 \text{ х } КФЗ_0 \quad (3.7)$$

$$РВК_{ум2} = 1,9 \text{ х } 5,401 \text{ х } 1,194 \text{ х } 0,838 \text{ х } 6,844 = 70,3.$$

$$РВК_{ум3} = РР_1 \text{ х } КОА_1 \text{ х } КЗЛ_1 \text{ х } Ч^3_0 \text{ х } КФЗ_0 \quad (3.8)$$

$$РВК_{ум3} = 1,9 \text{ х } 5,401 \text{ х } 1,516 \text{ х } 0,838 \text{ х } 6,844 = 89,2.$$

$$РВК_{ум4} = РР_1 \text{ х } КОА_1 \text{ х } КЗЛ_1 \text{ х } Ч^3_1 \text{ х } КФЗ_0 \quad (3.9)$$

$$РВК_{ум4} = 1,9 \text{ х } 5,401 \text{ х } 1,516 \text{ х } 0,660 \text{ х } 6,844 = 70,3.$$

Загальна зміна (+;-) рентабельності (збитковості) власного капіталу, %:

$$\Delta РВК = РВК_1 - РВК_0 \quad (3.10)$$

$$\Delta РВК = 51,7 - 115,7 = -64,0,$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) рентабельності реалізації:

$$\Delta РВКрр = РВК_{ум1} - РВК_0 \quad (3.11)$$

$$\Delta РВКрр = 101,2 - 115,7 = -14,5,$$

2) коефіцієнта обертання оборотних активів:

$$\Delta РВКкоа = РВК_{ум2} - РВК_{ум1} \quad (3.12)$$

$$\Delta РВКкоа = 70,3 – 101,2 = -30,9,$$

3) коефіцієнта загальної ліквідності:

$$\Delta РВКкзл = РВК_{ум3} - РВК_{ум2} \quad (3.13)$$

$$\Delta РВКкзл = 89,2 – 70,3 = +18,9,$$

4) коефіцієнта поточних зобов’язань та забезпечень у капіталі:

$$\Delta РВКч^3 = РВК_{ум4} - РВК_{ум3} \quad (3.14)$$

$$\Delta РВКч^3 = 70,3 – 89,2 = -18,9,$$

5) коефіцієнта фінансової залежності:

$$\Delta РВКкфз = РВК_1 - РВК_{ум4} \quad (3.15)$$

$$\Delta РВКкфз = 51,7 – 70,3 = -18,6.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta РВК = \Delta РВКрр + \Delta РВКкоа + \Delta РВКкзл + \Delta РВКч^3 + \Delta РВКкфз \quad (3.16)$$

$$\Delta РВК = -14,5 – 30,9 +18,9 – 18,9 – 18,6 = -64$$

Дані таблиці 3.13 демонструють суттєву трансформацію фінансово-економічних параметрів діяльності підприємства у 2022 – 2024 рр., зумовлену зміною ринкових умов, зниженням обсягів реалізації та поступовою стабілізацією фінансових потоків. Попри скорочення чистого доходу від реалізації на 17,8 %, підприємству вдалося наростити фінансовий результат до оподаткування на 23,4 %, що вказує на перегляд структури витрат, підвищення цінової дисципліни та оптимізацію операційної моделі.

Середньорічна вартість капіталу зросла на 18,5 %, а власний капітал – у 2,8 раза, що підвищило фінансову стійкість та зменшило залежність від позикових ресурсів (зниження поточних зобов’язань на 6,7 %). Разом з тим відбулася помітна переформатизація фінансових коефіцієнтів: коефіцієнт обертання оборотних активів погіршився з 7,784 до 5,401, рентабельність реалізації знизилася з 2,2 % до 1,9 %, а загальна рентабельність власного капіталу впала з 115,7 % до 51,7 %.

Факторний аналіз показав, що загальне зниження рентабельності

власного капіталу на 64,0 п.п. сформувалося під впливом протилежних за напрямом чинників:

1. Зниження рентабельності реалізації спричинило падіння рентабельності власного капіталу на – 14,5 п.п., що свідчить про зменшення маржинальності продажів через ринковий тиск, конкуренцію та волатильність цін на паливо.

2. Погіршення оборотності оборотних активів стало найбільш негативним фактором – 30,9 п.п. Це пов'язано з уповільненням обороту запасів та розрахунків, що особливо характерно для підприємств торгівлі пальним у період воєнної нестабільності.

3. Підвищення загальної ліквідності мало позитивний вплив +18,9 п.п., сигналізуючи про здатність підприємства формувати більший обсяг швидкореалізованих активів та покращувати платоспроможність.

4. Зменшення питомої ваги поточних зобов'язань у капіталі спричинило негативний внесок –18,9 п.п., що зумовлено нарощуванням власного капіталу та скороченням короткострокових боргів.

5. Зниження коефіцієнта фінансової залежності (менший рівень позикового капіталу) зменшило рентабельність на –18,6 п.п., оскільки ефект фінансового важеля послабився.

Отже, зниження загальної рентабельності власного капіталу Підприємства є результатом сукупного впливу зовнішніх і внутрішніх чинників: скорочення маржинального доходу, уповільнення оборотності активів та зміни структури джерел фінансування. Незважаючи на це, підприємство зміцнило свою фінансову незалежність і ліквідність, що створює основу для стабілізації рентабельності в наступні періоди за умови підвищення операційної ефективності та прискорення оборотності оборотного капіталу.

Підвищення фінансових результатів підприємства, що спеціалізується на оптовій та роздрібній реалізації пального і газу, а також виконує складські та

логістичні операції, можливе шляхом упровадження екологічно орієнтованих технологій, здатних одночасно зменшувати собівартість, мінімізувати втрати ресурсів і знижувати ризики, пов'язані з екологічними порушеннями. Висока ресурсоємність операцій із нафтопродуктами та газом, значні обсяги електроспоживання, ризики випаровувань і втрат ПММ, а також витрати на транспортування створюють потребу в системному підході до екологічної модернізації.

З цією метою сформовано табл. 3.14 Екологічні заходи підприємства у сфері обігу пального та газу та їх фінансовий ефект, у якій узагальнено ключові напрями оптимізації діяльності.

Таблиця 3.14

Екологічні заходи підприємства у сфері обігу пального та газу та їх фінансовий ефект

Напрям екологічного вдосконалення	Зміст заходу	Очікуваний фінансовий ефект
Впровадження системи екологічного менеджменту (ISO 14001)	Аналіз екологічних ризиків, регламентація операцій із паливом, контроль викидів і відходів	Зменшення штрафних санкцій; підвищення довіри контрагентів і банків
Герметизація резервуарного обладнання та газоуловлюючі системи	Зменшення випаровувань, модернізація резервуарів, встановлення клапанів безпеки	Скорочення втрат пального (2 – 6 %); зменшення витрат на очищення та утилізацію
Модернізація насосного та компресорного обладнання	Використання енергоефективних насосів і компресорів, зниження витрат електроенергії	Зменшення енергозатрат на 10 – 15 %
Телематика та GPS-моніторинг автотранспорту	Контроль витрат пального, маршрутизація, контроль простоїв цистерн і газовозів	Зниження логістичних витрат до 12 %; запобігання надмірним витратам палива
Енергоощадні рішення на АЗС і складах	LED-освітлення, автоматизація мікроклімату, теплоізоляція, енергоконтроль	Скорочення витрат на електроенергію та обслуговування
Управління відходами та вторинна переробка тари	Повторне використання металевої та полімерної тари, сортування технічних відходів	Зменшення витрат на утилізацію; економія на закупівлі тари

Запропонована система заходів охоплює впровадження екологічного

менеджменту ISO 14001, модернізацію резервуарного та насосного обладнання, встановлення газоуловлюючих систем, застосування телематики для управління автотранспортом, а також реалізацію енергоощадних рішень на складах і АЗС. Їх фінансовий ефект проявляється у скороченні втрат пального, зменшенні споживання електроенергії, оптимізації логістичних витрат, зниженні витрат на утилізацію технічних відходів та підвищенні загальної ефективності операцій. Упровадження таких рішень не лише мінімізує екологічні ризики, а й сприяє зростанню рентабельності основної діяльності підприємства та зміцненню його конкурентоспроможності в умовах зростання екологічних вимог ринку.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження вирішено науково-практичне завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробці рекомендацій щодо удосконалення методики обліку й аналізу фінансових результатів діяльності Підприємства. Отримані результати дали змогу сформулювати такі висновки:

1. Встановлено, що в умовах високої динамічності енергетичного ринку, регуляторного тиску та конкуренції на ринку торгівлі природним газом і нафтопродуктами для Підприємства ключового значення набуває комплексна оцінка фінансових результатів діяльності. Ефективний аналіз дозволяє своєчасно виявляти ризики, оцінювати зміну маржинальності операцій та приймати оперативні управлінські рішення.

2. Поглиблене дослідження категорії «фінансові результати» показало, що для підприємств енергетичного сектору вона є узагальнюючою характеристикою економічних вигід від операцій з купівлі-продажу енергоносіїв, транспортування та супутніх сервісів. Фінансовий результат відображає ефективність управління закупівельною політикою, ціноутворенням, логістикою й операційними витратами.

3. Уточнено класифікацію доходів і витрат, актуальну для Підприємства, яка включає операційні (торгівля газом та нафтопродуктами, послуги доставки), фінансові (відсоткові доходи / витрати), інвестиційні (придбання та модернізація обладнання). Це відповідає вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку й забезпечує достовірність формування фінансових результатів.

4. Систематизовано нормативно-правові акти, що регулюють діяльність підприємства паливно-енергетичного сектору, зокрема: Податковий кодекс України, Закон «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», галузеві нормативи, НП(С)БО, МСФЗ, а також спеціальні правила

енергетичного ринку.

5. Фінансовий аналіз Підприємства показав, що підприємство є стабільним та фінансово життєздатним, демонструє достатній рівень прибутковості та рентабельності операційної діяльності, а також високий рівень ліквідності. Підприємство характеризується незалежністю від зовнішніх кредиторів і достатнім обсягом власного оборотного капіталу.

6. Встановлено, що організація бухгалтерського обліку на Підприємстві відповідає чинному законодавству та внутрішньому Наказу про облікову політику. Виокремлено елементи облікової політики, які суттєво впливають на формування фінансового результату: метод визначення собівартості реалізованого газу, особливості визнання доходів за договорами постачання.

7. Охарактеризовано процес формування фінансових результатів діяльності та закриття звітного періоду, який включає проведення інвентаризації активів, узагальнення даних облікових регістрів, закриття рахунків доходів і витрат, визначення фінансового результату, складання та затвердження фінансової звітності відповідно до НП(С)БО та МСФЗ (за потреби).

8. Визначено, що синтетичний облік фінансових результатів діяльності здійснюється на рахунку 79 «Фінансові результати», що забезпечує формування кінцевого показника прибутку або збитку. Після завершення звітного періоду сальдо рахунку 79 списується на рахунок 44 «Нерозподілений прибуток», що відповідає практиці підприємств енергетичного ринку.

9. Автоматизація облікових процесів на Підприємстві здійснюється за допомогою програмного забезпечення, що забезпечує оперативність, точність та достовірність облікових даних, зменшує трудомісткість розрахунків та створює інформаційну базу для проведення повноцінного фінансового аналізу й підвищення ефективності управлінських рішень.

10. Фінансово-економічний стан Підприємства у 2022 – 2024 рр. характеризується поступовим розширенням майнової бази та зростанням власного капіталу, що забезпечило зміцнення фінансової автономії та зниження боргового навантаження. Разом із тим висока частка дебіторської заборгованості та нестача грошових коштів формують ризики оперативної ліквідності, що потребує вдосконалення політики управління грошовими потоками й розрахунками з контрагентами. Поліпшення структури капіталу та зниження залежності від позикових ресурсів стали ключовими чинниками підвищення фінансової стійкості підприємства в умовах воєнної нестабільності.

11. Аналіз доходів і витрат засвідчив, що дохідність підприємства формувалася в умовах сезонності попиту та впливу воєнних факторів, що зумовило нерівномірність динаміки та тимчасове скорочення обсягів реалізації. У 2024 році спостерігається часткове відновлення дохідної бази та стабілізація ринку. Паралельно витрати підприємства демонструють стійку тенденцію до скорочення: оптимізовано структуру операційних витрат, зменшено інші операційні втрати та покращено контроль за ресурсами. Це сприяло зниженню витратного тиску на фінансовий результат і зміцненню операційної ефективності.

12. Дослідження фінансових результатів і рентабельності показало, що підприємство зберігає здатність формувати прибуток навіть за умов падіння обсягів реалізації. Підвищення фінансової стійкості та позитивна динаміка прибутку до оподаткування підтверджують ефективність управління витратами та капіталом. Водночас зниження рентабельності продажу та уповільнення оборотності активів зумовили скорочення рентабельності власного капіталу, що визначає потребу в подальшій оптимізації оборотних ресурсів, підвищенні маржинальності та прискоренні обороту капіталу.

Проведений аналіз фінансових результатів Підприємства дав змогу виокремити ключові проблеми в облікових процедурах та аналітичному

забезпеченні. Для їх усунення та зміцнення фінансових позицій підприємства пропонуються такі напрями вдосконалення:

- удосконалити облікову політику щодо фінансових результатів, чітко регламентувавши порядок визнання доходів і витрат за видами діяльності для підвищення прозорості фінансової інформації;

- запровадити розширений управлінський аналіз прибутковості, зокрема факторний аналіз валового та операційного прибутку, що дасть змогу оперативно виявляти відхилення та резерви підвищення результативності;

- оптимізувати витратну структуру, застосовуючи сучасні інструменти контролю витрат (ABC-костинг, аналіз релевантних витрат), що сприятиме збільшенню чистого фінансового результату;

- посилити систему внутрішнього контролю доходів і витрат, включаючи регулярний аудит окремих процедур та використання автоматизованих індикаторів ризикових операцій;

- доцільно впровадити інтегровану систему екологічного менеджменту та ресурсної аналітики для контролю втрат пального, оптимізації енерговитрат і підвищення точності управлінських рішень щодо собівартості та прибутковості діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н. С. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Херсон : ХДУХТ, 2019. 312 с.

2. Артюх-Пасюта О. В., Мілька А. І. Оцінка достовірності інформації у фінансовій звітності підприємства на основі моделей Дж. Монтьє, М. Д. Беніша та М. Л. Роксас. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1525/1467 (дата звернення: 24.10.2025).

3. Борняк О. О., Скаско О. І. Сучасні проблеми бухгалтерського обліку фінансових результатів діяльності будівельних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського Університету*. 2024. Випуск 1(63). С. 259 – 265. URL: http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/303501 (дата звернення: 24.10.2025).

4. Брік С. В. Фінансовий облік ІІ: теорія та практика : навч. посібник. Харків : НТУ «ХПІ», 2023. 123 с.

5. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: підручник [3-е видан.] / [за ред. д.е.н., проф. П. О. Куцика; П. О. Куцик, В. І. Бачинський, Р. М. Воронко, О. А. Полянська, С. І. Головацька, М. В. Корягін, К. І. Кузьмінська, М. Ю. Чік]. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2023. 308 с.

6. Бухгалтерський облік : навчал. посіб. В. М. Краєвський, О. П. Колісник, Н. В. Гуріна та ін. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 388 с.

7. Васільєва Л. М. Облік фінансових результатів: проблеми та напрями вдосконалення на сільськогосподарських підприємствах. URL: https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/581/1/1.pdf (дата звернення: 24.10.2025).

8. Відповідальна поведінка бізнесу в часи війни в Україні. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-10/undp-ua-

zvit_vidpovidalna_povedinka_biznesu_v_chasy_viyny_v_ukraini_ukr.pdf (дата звернення: 24.10.2025).

9. Воєнний стан : що треба знати про це бізнесу URL: https://legalaid.ua/ua/voyennyj-stan-shho-treba-znaty-pro-tse-biznesu/ (дата звернення: 24.10.2024).

10. Волощук Л. О., Апостолова М. О. Підходи до удосконалення інструментів аналізу фінансової ефективності діяльності підприємства. *Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів в умовах євроінтеграції* : тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 22 травня 2023 р. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 145 - 147.

11. Воркунова О. В., Ярова Н. В., Коцюбенко К. О. Підходи оцінки фінансової стратегії підприємств *Modern research in world science. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. SPC «Sci-conf.com.ua»*. Lviv, Ukraine. 2023. Pp. 1212 - 1219. URL: https://sci-conf.com.ua/xi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modernresearch-in-world-science-29-31-01-2023-lviv-ukrayina-arhiv/. (дата звернення: 24.10.2025).

12. Воронкова В. Г., Безліченко А. Г., Желябін В. О., Ажажа М. А., Кириченко І. І. Основи підприємництва : навч. посіб. Львів : «Магнолія 2006», 2024. 454 с.

13. Гудзенко Н. М., Григораш М. В. Облік і місце фінансових результатів у звітності підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2018. Вип. 29, ч. 2. С. 158 – 160.

14. Ганін В. І., Логвіненко К. В. Теоретичні аспекти обліку фінансових результатів діяльності підприємства. *Облік і фінанси*. 2018. № 3. С. 13 - 18.

15. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. 288 с.

16. Губарик О., Іванова Д. Особливості обліку фінансових результатів

діяльності малого підприємства та напрями його удосконалення. *Економіка та суспільство.* 2024. № 59. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-142 (дата звернення: 24.10.2025).

17. Гуцаленко Л., Молдован М. Фінансові результати в системі обліку підприємств агробізнесу. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences.* 2024. № 30(3). С. 317 - 322. URL: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-48 (дата звернення: 24.10.2025).

18. Дідківський А. О. Методи економічної діагностики потенціалу розвитку підприємства *Modern research in world science. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. SPC «Sci-conf.com.ua»*. Lviv, Ukraine. 2023. Pp. 1237 - 1240. URL: https://sci-conf.com.ua/xi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modernresearch-in-world-science-29-31-01-2023-lviv-ukrayina-arhiv/. (дата звернення: 24.10.2025).

19. Діяльність вітчизняних підприємств під час війни в Україні: дослідження реального стану та потреб. Київ : Центр ресурсоефективного та чистого виробництва, 2022. 23 с. URL: http://www.recpc.org/wp-content/uploads/2022/11/National_businesses_during-war_2022.pdf (дата звернення: 24.10.2025).

20. Домбровська Н. Р. Напрями вдосконалення обліково-аналітичного механізму формування фінансових результатів. *Суспільство в умовах емерджентного розвитку*: моногр. ; за ред. канд. екон. наук, доц. Н. Є. Кульчицької. Чортків: ЗУНУ, 2023. С. 297 - 309.

21. Дубініна М. В., Полоз В. Д. Методичні підходи до аналізу фінансових результатів. Матеріали 36-ої студентської науково-теоретичної конференції «Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу країни». Миколаїв. 2024. С. 47 - 49.

22. Задорожний З. В., Муравський В. В., Семанюк В. З., Омецінська І. Я. Управлінський облік : навч. посіб. Тернопіль : ВПЦ «Університетська думка», 2023. 293 с.

23. Задорожний З.-М., Омецінська І. Проблемні аспекти обліку фінансових результатів у будівництві. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2020. Вип. 3. С. 225 – 237.

24. Зарудна Н. Я., Кундеус О. М., Яковець Т. А. Облік і оподаткування господарських процесів підприємства : навч. посіб. Тернопіль : КРОК, 2024. 430 с.

25. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 30 листопада 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99. (дата звернення: 24.10.2025).

26. Карпенко В., Норка А. Операційна діяльність як об'єкт фінансового обліку. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* : Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 березня 2025 р. Частина 1. Полтавський державний аграрний університет. Полтава, 2025. С. 132 – 134.

27. Килин О. В., Газда О. А., Килин Ю. В. Управління фінансовими результатами діяльності підприємства *Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність*: матеріали II Міжнародної наукової конференції, м. Луцьк, 3 березня, 2023 р. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2023. С. 22 - 24 URL: https://ksada.org/repozitarij/dizseredov/dizseredov-repozitarij-naucovi-publikaczii-30.pdf#page=23 (дата звернення: 24.10.2025).

28. Коваленко О. В., Татценко В. І. Напрями удосконалення управління прибутковістю підприємства в сучасних умовах. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. *Економіка та управління підприємствами*. 2023. № 2. URL: http://econvisnyk.dstu.dp.ua/article/view/293599 (дата звернення: 24.10.2025).

29. Ковальчук Т. М., Кузь В. І. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : практикум. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 192 с.

30. Котляр Д. Напрями трансформації кризи в управлінні прибутковістю вітчизняних підприємств на можливості. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-92 (дата звернення: 24.10.2025).

31. Кривов'язюк О. В. Використання комплексного аналізу стану підприємства в контексті покращення фінансових результатів його діяльності. *Науково-практичні конференції кафедри ПТЛ (Економіка підприємства: теорія та практика :* Всеукр. студент. наук.-практ. Інтернет-конф. та Підприємництво та торгівля: сучасний стан і перспективи розвитку (20-21 квітня 2023 р.). 2023. С. 47 - 48. URL: https://konfkafptl.lntu.ed (дата звернення: 24.10.2025).

32. Кузьменко А. Бізнес у воєнний час: як змінилося законодавство URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/28/684801/ (дата звернення: 24.10.2025).

33. Кузьмін Т., Василюк М., Дмитрів М. Організація обліку та контролю фінансових результатів як складова системи управління підприємством. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 68. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-68-167.

34. Куцик П. О., Воронко Р. М., Редченко К. І., Воронко О. С. Аналітичне забезпечення управління формуванням фінансових результатів суб'єктів бізнесу. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2021. № 62. С. 4 - 11.

35. Лобода Н. О., Чабанюк О. М. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ: Алерта, 2022. 224 с.

36. Мавлєва Д., Лиса О. Удосконалення управління фінансовими ресурсами з метою підвищення результативності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. URL:

https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-52 (дата звернення: 24.10.2025).

37. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Кутчак Ю. М. Фінансовий облік II : навч. посіб. для здобувачів рівня вищої освіти бакалавра спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Оподаткування, облік, контроль в управлінні підприємством». Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 368 с.

38. Мартиненко В., Григоренко О. Аналітична характеристика процесу управління прибутковістю підприємства в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-87 (дата звернення: 24.10.2025).

39. Мельник Т. Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2023. № 7(3). URL: https://doi.org/10.51599/is.2023.07.03.07. (дата звернення: 24.10.2025).

40. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств : Наказ Міністерства аграрної політики України № 132 від 18 травня 2001 р. *Верховна Рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01. (дата звернення: 24.10.2025).

41. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13 (дата звернення: 24.10.2025).

42. Місевич М., Папуш О., Симоненко А. Управління прибутковістю як умова ефективної діяльності підприємства. *Modern technologies of human development: Abstracts of VIII International Scientific and Practical Conference* (Bordeaux, France, October 31, 2023). Pp. 172–175. URL: https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/10/Modern-technologies-of-human-development.pdf (дата звернення: 24.10.2025).

43. Молдован М., Гут Л. Оцінка фінансових результатів як складова стратегічного управління підприємством. *Фінансово-економічний розвиток*

регіонів: виклик воєнного стану та поствоєнні перспективи. Матеріали студентської наукової інтернет конференції, м. Чернівці, 23 листопада 2023 р. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2023. С. 196 - 198. URL: http://chite.edu.ua/ua/content/download/subsection/nayka/konf_23_11_2023.pdf#page=197 (дата звернення: 24.10.2025).

44. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07 лютого 2013 р. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ z0336 -13. (дата звернення: 24.10.2025).

45. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Наказ Міністерства фінансів України № 290 від 29 листопада 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99. (дата звернення: 24.10.2025).

46. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України № 318 від 31 грудня 1999 р. *Верховна Рада України.* URL: http://www.zakon.rada.kiev.ua. (дата звернення: 24.10.2025).

47. Національне положення стандарт бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» : Наказ Міністерства фінансів України № 790 від 18 листопада 2005 р. *Верховна Рада України*. URL:http://www.zakon.rada.gov.ua. (дата звернення: 24.10.2025).

48. Огляд інструментів фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (вересень – жовтень 2023 року) URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho-stanu-v-0 (дата звернення: 24.10.2025).

49. Орєхова А. І. Організаційні аспекти та проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємств. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2021. № 6 (123). С. 140 - 143.

50. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в

Україні. КИЇВ: Програма розвитку ООН в Україні, 2024 рік, 86 с. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf (дата звернення: 24.10.2025).

51. Пака Д., Урсакій Ю. Стратегічне управління підприємством в сучасних умовах *Фінансово-економічний розвиток регіонів: виклик воєнного стану та поствоєнні перспективи* : Матеріали студентської наукової інтернет-конференції, м. Чернівці, 23 листопада 2023 р. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2023. С. 199 - 200 URL: http://chite.edu.ua/ua/content/download/subsection/nayka/konf_23_11_2023.pdf#page=197 (дата звернення: 24.10.2025).

52. Паниця В., Норка А. Адаптація систем внутрішнього контролю до сучасних економічних викликів. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* : Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 березня 2025 р. Частина 1. Полтавський державний аграрний університет. Полтава, 2025. С. 263 – 266.

53. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02 лютого 2010 р. Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. (дата звернення: 24.10.2025).

54. Полятикіна Л. І., Новикова С. В. Облік і аналіз фінансових результатів господарської діяльності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 20(2). С. 170 - 173.

55. Польова О., Томашук І. Облік виробництва і реалізації продукції лісівництва. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-64 (дата звернення: 24.10.2025).

56. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність Україні : Закон України № 996-XIV від 16 липня 1999 р. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14. (дата звернення: 24.10.2025).

57. Прокопович Л. Прогнозування величини доходу від реалізації послуг підприємств транспортної галузі. *Економіка та суспільство*. 2023. (50). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-49 (дата звернення: 24.10.2025).

58. Пушкарь І. В., Ніколаєва Г. А. Напрями удосконалення обліку фінансових результатів на торговельному підприємстві: методичний аспект *Інвестиції: практика та досвід.* 2021. № 22. С. 79 - 82 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2021/15.pdf (дата звернення: 24.10.2024).

59. Пчелинська Г. В., Кирилова М. В. Сучасна проблематика обліку фінансових результатів за видами діяльності підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля* .2020. № 6 (262). С. 97 - 102.

60. Романів Є., Війтович М. Сучасний стан та напрямки удосконалення інформаційної системи в бухгалтерському обліку. *Молодий вчений*. 2023. № 10 (122). С. 229 - 232. URL:https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-10-122-45 (дата звернення: 24.10.2025).

61. Рудь В. В., Побережець О. В. Сучасні шляхи удосконалення обліку фінансових результатів на підприємстві: теоретичні та практичні аспекти. URL: https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d147e1e8-bb38-47f6-a26c-eee5550acb37/content (дата звернення: 24.10.2025).

62. Свиноус І. В., Свиноус Н. І., Присяжнюк Н. М., Рудич О. О., Гаврик О. Ю. Проблеми оцінки діяльності сільськогосподарських підприємств з використанням міжнародних стандартів фінансової звітності. *Агросвіт*. 2022. № 7 - 8. С. 30 - 35. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/7-8_2022/5.pdf (дата звернення: 24.10.2025).

63. Скрипник С. В., Франчук І. Б., Шепель І. В. Особливості автоматизації обліку підприємств у сучасних умовах. *Економіка та держава*. 2020. № 10. С. 39 – 45. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.10.39. (дата звернення: 24.10.2025).

64. Степаненко О. І. Прибутковість підприємства: наукові підходи до трактування її сутності URL: http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/195/4156/9368-1 (дата звернення: 24.10.2025).

65. Тесленко Т. І., Конькова Н. В. Облік фінансових результатів: проблеми та шляхи вдосконалення. *Бізнесінформ*. 2013. № 4. С. 356 – 360.

66. Тимунь О. Шляхи вдосконалення обліку фінансових результатів операційної діяльності. URL: https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/385.pdf (дата звернення: 24.10.2025).

67. Томчук О., Долінська С., Кабачій Б. Фінансовий аналіз інвестиційної та інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств: шляхи удосконалення. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-70 (дата звернення: 24.10.2025).

68. Управлінський облік : навч. посіб. за ред. Ю. А. Маначинської. Чернівці, 2022. 230 с.

69. Управлінський облік : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Плаксієнко В. Я., Яловега Л. В., Лега О. В., Прийдак Т. Б., Мокієнко Т. В., Канцедал Н. А.; за заг. ред. Плаксієнка В. Я. Полтава : ПП «Астрая», 2018. 250 с.

70. Фатенок-Ткачук А. О. Фінансовий облік за НП(С)БО : конспект лекцій / Алла Олександрівна Фатенок-Ткачук. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 240 с.

71. Чернишенко О. І., Кобєлєва Т. О., Перерва П. Г. Удосконалення практики управління витратами. *Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту підприємств України*: зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених (17 листопада 2023 р.) / Харків. нац. автомобільно-дорожн. унт. Харків: ХНАДУ, 2023. 597 с. URL: https://fmab.khadi.kharkov.ua/kafedri/menedzhmentu/naukovi-konferenciji/332-334 (дата звернення: 24.10.2025).

72. Чирва Ю., Кайдаш Д. Розроблення чат боту для оцінки фінансових

результатів діяльності компанії. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «*Сучасні інформаційні системи та технології в цифровому суспільстві*»: тези доповідей, 18 - 19 квітня 2024 р. Х.: ХНЕУ імені Семена Кузнеця, 2024. С. 73. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/32204/1/Збірник%20викладацької%20конф.%202024.pdf#page=73 (дата звернення: 24.10.2025).

73. Шевчук К., Бондар В. Фінансові результати як економічна категорія та особливості відображення їх в обліку та звітності підприємства. Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. 2019. Вип. 16. С. 158 - 166.

74. Шиш А. М. Роль бухгалтерського обліку у фінансовій стійкості підприємства: стратегічне планування та аналіз фінансових показників. *Здобутки економіки: перспективи та інновації.* 2023. № 1. URL: https://doi.org/10.57125/econp.2023.12.29.05 (дата звернення: 24.10.2025).

Додатки